

PAULOVA'EA OMOMBE'UYPY CORINTOPEVA'EA PE

Primeira Carta de Paulo aos Coríntios

1 ¹Jihi ko Pauloramo. Sóstenes'ga oko ji pavēi no. Nhaneirūramo ko ga rekoi Cristo'gareheva'ero okovo ġwaramo. Kiro ji ikwatijari nhinhil'iġa imondovouka pe me. Tupana'ga ġwemimbotarimo Jesus Cristo'ga moirūukari ji ve ikwehe. “Eho ti Jesus Cristo'ga mombe'gwombe'gwovo ojipe'ġa pe ga repyga,” ei Tupana'ga ji ve ikwehe.

²Kiro ji ikwatijari imondovouka nhinhil'iġa pe me a'ero – perope peju cidade de Corinto pe pejijatykavo Tupana'ga mboheteavo. Pe ko Tupana'gareheva'ero. A'erekī Tupana'ga pe mo'emo'lē ojive. “Jireheva'ero ko pe ndekoi pejikoty'a Jesus Cristo'ga rehe,” ei Tupana'ga pe me. Ojipe'ġa gwyripeve'ġa pe nhaporem ga ei no – kiroki ġa Jesus Cristo'ga mbohete jipi. Ga ko nhandepojyakaharete'ga ġapojojyakaharete'ga no.

³Tupana'ga ti tomombyry pe me nhanderuvete'ga Jesus Cristo'ga pavēi nhandepojyakaharete'ga pavēi. Tonogatu ti ġa pepy'a nehē no.

Tupana'ga omombyry pe me

⁴Nhinhil'iġa nanani Tupana'ga pe ji ei: “Ndepyry hete nde imombyryva Corintopeve'ġa pe ġa jikoty'aro ġwaramo Jesus Cristo'ga rehe,” a'ea'e ji ga pe jipi pe mombe'gwovo. ⁵Pe jikoty'aro ġwaramo Jesus Cristo'ga pavēi Tupana'ga imombyryhetepavi pe me a. Ga okwahavuka pa pe me Jesus Cristo'ga mombe'ua. Pemombe'u kwaha hete pe Jesus Cristo'ga ojipe'ġa pe no. ⁶A'erekī Tupana'ga gweroviaheteuka pe me Cristo'ga mombe'ua. ⁷A'ero pe herekopavi Tupana'ga ra'uva remimbuhuhava pyryheteva'ea pe imboha'uvame Jesus Cristo'ga

(1Coríntios 1.3)

ukwahava. ⁸Jesus Cristo'ga tuhē po ti pe mbojiko hete ojihe pe mongokatuavo avuirama nehē. A'ero po ti ga nombojari'i'i pe ndehe nehē ura'javame nehē.

⁹Tupana'ga ġwembile'a rupi oho jipi. Nurā nhande jikogi ga rehe. E'i ga pe me raikwehe tapejikoty'a ti jira'yra'ga pavēi javo. Nhandepojyakaharete'ga pe ga ei Jesus Cristo'ga pe.

Ojogwayva ahe Corinto pe

¹⁰Nhiirū, kiro ji ehetei pe me Jesus Cristo'ga repyga. Pembojo'jajo'ja ti penhi'iiga ojohupe. Tapejogwayvayvari ti. Pejihe'a katu ti ojogwehe imbojo'jajo'java pejeaporoğita. ¹¹A'erek Cloehēa rongapypewe'ga omombe'u ji ve pejogwayvayvara. ¹²Ojoatyatyvihu po penhi'iiga. Nahā po pe ei. Jara'gā e'i: "Ji ko Paulo'gareheva'ero." Jara'gā e'i: "Ji ko Apolo'gareheva'ero." Jara'gā e'i: "Ji ko Pedro'gareheva'ero." Jara'gā: "Ji ko Cristo'gareheva'ero."

¹³Cristo'ga jate ko penduvihavete'ga. Gareheva'ero ko pe nhaporem a'ero. Maranuhū pe ndapejihe'ari ojogwehe naerū? Ji rūi reki amano yva rehe pendepykaramo ikwehe. Pe mobatizarame po ġa nde'i pe me raikwehe: "Kiro pe ndekoi Paulo'gareheva'ero." Nde'i po ġa a'ea pe me raikwehe. "Cristo'gareheva'ero kiro pe ndekoi," e po ġa pe me raikwehe.

¹⁴⁻¹⁵Ji nopolobatizatizai ji ruvame pe pyri ikwehe. Pyry reki ji ve ji nopolobatizai. Po ji pe mobatizatizai, a'ero po ġa etehei ji ve hamo: Ojiheva'ero Paulo'ga ġa mobatizai. Nopolobatizatizai ji a'ero. Crisp'o'ga jate ji amobatiza Gaio'ga rehevē Cristo'gareheva'ero ti ġa toko javo. ¹⁶Ğahā nohō, Estéfanas'ga rongapypewe'ga ji amobatiza nohō. Ojipe'ga po ji namobatizai ovuhu. ¹⁷A'erek a'ea rehe rūi Cristo'ga ji mbuhuruka avo. "Emombe'u ti

pyryva'ea ji mombe'gwovo ūa pe. Terenhi'iğatutehei ti ji mombe'urame ūa pe," ei ga ji ve ikwehe. Ako ji ganhil'iğä rupi a'ero. Nură ji nanhi'iğatutehei Cristo'ga mombe'urame ūa pe. Po nahă ji nhil'iğatui ūa pe hamo, a'ero po nhinhi'iğatua rehe jate ūa ndekoi hamo. A'ero po Cristo'ga mombe'ua rehe ūa ndokoi hamo. Ndikwahyi po ūa pe Cristo'ga manoagwera ūa ndepyga a'ero hamo.

Tupana'ga okwaha hete

¹⁸ Kiroki ūa oho hahyva'ea ruvihava viara rupi okote'varuhuro ģwaramo – nhande imombe'urame ūa pe Cristo'ga manoagwera nhande repyga, a'ero ūa ei: "Pemombe'u tehe pe ġwilă ore ve," ei ūa.

Nhande rehe ki a'le te Cristo'ga manoagwera mombe'ua ikwahy hete reki. A'ereki nhande xaho Tupana'ga ronga viara rupi nhandejikoga Cristo'ga rehe. Cristo'ga manoagwera pyvō Tupana'ga ikwahavukari nhande ve opopoaakara. ¹⁹ Nahă aherembikwatijara imombe'ui no Tupana'ga nhil'iğä mombe'gwovo hako. Tupana'ga e'i hako:

"E'i ūa ojive novia:

'Jireaporogita katu hete ji ikwahaheteavo,' ei ūa ojive novia.

Kiro po ti ji imboukwahavukari ġandeaporoğitatem hea a'ero nehē," ei Tupana'ga hako.

Nahă aherembikwatijara omombe'u Tupana'ga nhil'iğä hako.

²⁰ Maranuhū nanongara'ga ndekoi naerū ikwahapyra'ga pembo'ehara'ga no? Mară onhil'iğatuhara'ga no? Yvyakotyvel'ga e'i tehe nanongara'ga pe: "Okwaha hete ūa." Tupana'ga ki a'le te omboukwahavuka reki ġanembikwahave'yma.

²¹ Tupana'ga okwaha hete. A'ero ga ei: "Gweaporogita rupi rūi po ti yvyakotyvel'ga ji kwahavi nehē," ei Tupana'ga ūa mombe'gwovo. A'ero ga ei ore ve: "Pemombe'umbe'u ti Cristo'ga manoagwera ūa pe," ei ga. "Kiroki ūa gwerovia penemimombe'ua ojikoga Cristo'ga rehe – ġahă po ti ji aru yvagi pe jjipyri nehē," ei Tupana'ga ore ve.

Ore imombe'urame Cristo'ga manoagwera ojipe'ga pe, a'ero ūa etehei ore ve: "Pemombe'u tehe pe a'ea ore ve," e'i tehe ūa. ²² Judeus'ga e'i ore ve: "Peapo na'lē ti ahemonhimomby'aval'a torohepia," ei ūa. "Hepiagame jate po ti ore heroviari pe Cristo'ga mombe'urame ore ve," ei ūa ore ve. Judeus'garūive'ga e'i ore ve: "Pe ikwahaheterame jate penhi'iğatuavo po ti ore heroviari penemimombe'ua nehē," ei ūa ore ve.

²³ Ore ki a'le te oromombe'u katu Cristo'ga manoa yva rehe nhande repyga. Judeus'ga onhimonha'nga reki oreremimombe'ua rehe. Judeus'garūive'ga e'i reki ore ve: "Pemombe'u tehe pe a'ea ore ve," ei ūa. ²⁴ Na rūi reki ore imombe'urame Tupana'ga remimo'ehara'ga pe. Tupana'ga omo'emo'ē ūa ojive toko ti ūa jireheval'ero javo. Judeus'ga pyteripeve'ga hugwi ga omo'emo'ē ūa. Judeus'garūive'ga pyteripeve'ga hugwi ga omo'emo'ē ūa no. Ore imombe'urame Cristo'ga manoa ūa pe ūa ei: "Cristo'ga gwepiuka nhande ve Tupana'ga popoakara," ei ūa. "Okwahavuka ga nhande ve Tupana'ga reaporogita no.

A'erekī Tupana'ga okwaha hete," ei ūga. ²⁵Ojipe'gā e'i tehe Tupana'ga pe: "Ga ndokwahavihu," ei ūga javo tehe. Ga okwaha hete reki nhande hohe pa. Ŭga e'i tehe ga pe no: "Tupana'ga ndipopooakarihu. A'erekī gara'yrvava'ea omano," ei ūga javo tehe. Nhande hohe pa reki Tupana'ga popoakaramo.

²⁶Nhiirū, pekwahaval'ja pejikoagwera Tupana'ga pemo'emo'ērame ojive ikwehe. A'ea rupi pe mombe'urame ojipe'gā ei: "Mokonha'gā jate okwaha hete. Mokonha'gā jate ipopoaka hete," ei ūga. "Mokonha'gā jate huvihavuhu. Jara'gā ndokwahavihu pa," ei ūga pe mombe'gwovo. ²⁷ŵga e'i pe me ikwahapyre'ŷve'gā. Tupana'ga ki a'e te e'i pe me: "Opomo'emo'ē ji jijive tahepiuka ti ikwahapyra'gā nembikwahave'yma," ei Tupana'ga pe me. E'i ūga pe me ipopoakare'ŷve'gā. Tupana'ga ki a'e te e'i pe me: "Opomo'emo'ē ji jijive tahepiuka ti ipopoakave'gā popoakare'yma," ei Tupana'ga pe me. ²⁸Pe ndehe ūga ndokoi okotehevel'gā javo pe me. "Huvihava'gā rūi," ei ūga pe me. Tupana'ga ki a'e te e'i pe me: "Opomo'emo'ē ji tahepiuka ti huvihava'gā ndekotehea," ei ga. ²⁹Nurā Tupana'ga ei tonhimbohetepavyme ti ūga ji pyri a'ero.

³⁰Tupana'ga pe mbojikoty'aruka Jesus Cristo'ga pavēi. A'ero Cristo'ga okwahavuka nhande ve Tupana'ga reaporogi. Cristo'ga nhande mombyry no Tupana'ga rerekokatuavouka nhande ve. Cristo'ga nhande mongo Tupana'gareheva'ero. Cristo'ga nhande mbopiro'yi nhanderekote'varuhua hugwi no. Nahā nhande rekoi Tupana'ga nhanembojikoty'arukaro ġwaramo Jesus Cristo'ga pavēi. ³¹A'ea pe Tupana'ga rembikwatijarukara e'i a'ero:

"Kiroki ūgaombohete pota
– tombohete ti ūga nhandepojykaaharete'ga jate
ndepypyre hete nde ji ve javo," e'i ikwatijara hako.

Cristo'ga manoagwera mombe'ua

2 ¹Nhiirū, jihorame pe pyri ji imombe'ukatui pe me Tupana'ga mombe'ua ikwehe. A'ea nhande ymya ndikwahavi. Ikwahapyra'gā'jarūiva'ero reki ji imombe'ui pe me. Nanongara'gā onhi'iğatu hete jipi orokwaha hete ore javo pe me. Ji ko na rūi amombe'u pe me a'ero. ²Nahā ji ei jiyvyteri pe: "Jesus Cristo'ga jate po ti ji amombe'u ġapyteri pe nehē gamanoagwera yva rehe imombe'gwovo nehē," a'e ji jiyvyteri pe.

³Jipopoakare'yamamo ji rekoi pe pyri a'ero. Ahyhyi ji jikyhyjiavo mara'ngu po ti ji Cristo'ga mombe'ukatuavo ūga pe javo.

⁴Ikwahapyra'gā'jarūiva'ero ji ga mombe'ui pe me. Pe mbo'erame ji nda'e tokot i ūga nhinhi'iğatua rupi jave'yma pe me. Nhiremimombe'ua pyvō Tupana'ga ikwahavukari reki pe me gwa'uva popoakara. ⁵Tupana'ga okwahavuka a'ea pe me jipopoakara ti tombojikoguka ūga Cristo'ga rehe javo. Yvyakotyve'gā nembikwahava rūi pe mbojikoguka ga rehe a'ero.

Tupana'ga ra'uva okwahavuka gareaporoğita

⁶ Tupana'ga reaporoğita reki ore imombe'ui ģa pe – kiroki ģa okwaha hete Cristo'ga. Yvyakotyve'ga ndeaporoğita ore noromombe'ui ģa pe. Noromombe'ui ore ġandeaporoğita no – kiroki ģa yvyakotyve'ga mondomondoi ġwemimbotarimova'ea rehe jipi. Ģa igwaigwawete ndipopoakari nehē. ⁷ Onhimiva'ea ore oromombe'u Tupana'ga rembikwahava. Ymya ga ndokwahavukari a'ea yvyakotyve'ga pe. Emo yvya apoa renonde ga e'i nhoğwenonde jupe hako. “Nhirembikwahava po ti ġambohuvhavuhuağwama nehē,” ei Tupana'ga hako. Nahā Tupana'ga e'i nhoğwenonde nhande mombe'gwovo hako.

⁸ Yvyakotyve'ga nduvihava'ga ndokwahavi a'ea raikwehe. Po ģa ikwahavi hamo, a'ero po ģa nombovyrukari Cristo'ga mo'ama yva rehe ga jukavo hamo. Ga ko Tupanamo huviavuhu hete reki.

⁹ Aherembikwatijara Tupana'ga mombe'uhava e'i reki hako:

“Ymya Tupana'ga e'i:

“Tamombyry hete ti nhiarōhara'ga pe,’ ei ga,” ei ahe.

“Ndihepiagi pa nhande nanongara Tupana'ga
remimombyryvağwama,” ei ahe hako.

“Nihenduvi pa a'ea no.

Niandeaporoğitai pa nhande nanongara rehe Tupana'ga
remimombyryvağwama rehe,” ei ahe ikwatija hako.

¹⁰ Nhande ve reki Tupana'ga ikwahavukari onhimiva'ea. Gwa'uva pyvō ga ikwahavukari nhande ve. A'ereki a'ea gwepia pa ikwahapava. Tupana'ga ra'uva okwaha pa gareaporoğita onhimiheteva'ea.

¹¹ Nhandereaporoğita ojipe'ga ndokwahavi. Nhande jate tikwaha nhandereaporoğita. Na jitehe ojipe'ga ndokwahavi Tupana'ga reaporoğita. Gara'uva jate okwaha a'ea. ¹² Ndirekoi reki nhande ġandeaporoğita – kiroki ģa ndojikogi Tupana'ga rehe. Tupana'ga ra'uva reki ojikoty'a nhande pavēi. A'ereki Tupana'ga ombuhu gwa'uva nhande pyri tokwaha ti ģa nhiremimombyryva ojive javo.

¹³ Tupana'ga remimombyryva rehe gara'uva ojipe'ga mbo'eukari ore ve. Ikwahapyra'ga ndeaporoğita nombo'eukari ore ve a'ea rehe. Igwete ore imombe'ukatui Tupana'ga ra'uva remimbo'ea ģa pe – kiroki ģa ojikoty'a gara'uva pavēi. ¹⁴ Kiroki ģa ndojikoty'ari gara'uva pavēi – ģa ndogwerekoi Tupana'ga ra'uva remimbuhura. Ore imombe'urame ģa pe ģa ei:

“Pemombe'u tehe pe a'ea,” ei ģa ore ve. Ndokwahavi tuhē ko ģa a'ea.

Ğahā jate – kiroki ģa ojikoty'a Tupana'ga ra'uva pavēi – ğahā jate onhimombaragwaha nanongara rehe ikwahava. ¹⁵ Ğahā okwaha pa. Onhimombaragwaha ģa pyryva'ea rehe. Onhimombaragwaha ģa pyryve'ŷva'ea rehe. Emo ġandeaporoğita pe po ojipe'ga nde'i hamo

ikwahave'yma. A'erekī ūga ndojikoty'ari Tupana'ga ra'uva pavēi. ¹⁶ Nahā Tupana'ga ikwatijarukari ahe ve hako. Igwete ahe ei hako:

“Ndokwahavi pa ūga nhandepojyakaharete'ga reaporogita.

Nomoğitai pa ūga ga javo ga pe,” ei ikwatijara.

Nhandereaporogita reki Cristo'ga reaporogita'java'ea.

Peko ti Tupana'ga reaporogita rupi

3 ¹Nhiirū, jiruvame pe pyri ji namombe'ui onhimiheteva'ea pe me ikwehe. Pejikoty'a pe Tupana'ga ra'uva pavēi novīa. Emo pe ndapekoi ve Cristo'ga remimbotarimova'ea rehe. Tayri'ga javuhu pe ndapekwahavi a. ²Nurā ji namombe'ui ve pe me onhimiheteva'ea ikwehe. Jukwahava'ea jate ji imombe'ui pe me a'ero. Po ji imombe'ui onhimiheteva'ea pe me, a'ero po pe ndapekwahavi a'ea hamo. Na jitehe kiro ji imombe'urame onhimiheteva'ea po ti pe ndapekwahavi. ³A'erekī penhimimbotarimova'ea rehe pe ndekoi jipi.

Jukwaha reki a'ea. Penhimyrō ko pe ojogwehegwehe. Pejogwayvayva ko pe no. Nurā ko ji ei pe me: Peko pe penhimimbotarimova'ea rehe. Cristo'gareheva'ga'jarūiv'a'ea ko pe. ⁴Pe'e tehe pe javo ojohupe jipi. Jara'ga e'i tehe: “Ore ko Paulo'gareheva'ea,” ei ūga. Jara'ga e'i: “Ore ko Apolo'gareheva'ea.” Nahā po pe etehei pejikovo penhimimbotarimova'ea rehe.

⁵ Marā tuhē Apolo'ga rekoi naerū? Marā ko ji rekoi naerū? Tupana'ga remimbotarimova'eareheva'ero ore memei oroko. Tupana'ga Cristo'ga mombe'uuak ore ve pe mbo'eavouka. A'ero pe jikogi Cristo'ga rehe ikwehe.

⁶⁻⁹Tamombe'u kiro pe me ojo'java'ea a'ero tapekwaha ti nhanderekoa. Tupana'gareheva'ero ko pe kohoajava'ea. Kohoa jara'ga'jave'ga ko Tupana'ga. Tupana'ga moirūharamo ko ore ūga ja a'ero – kiroki ūga gwerekō katu kohoia. Nahā ko kohoia rerekokatuhara'ga ndekoi jipi. Ojipe'ga otŷ ha'ynha. Aerē ojipe'ga imoakŷakymi herekovo. Tupana'ga reki omonhimomboakaruka ūga pe. Na jitehe ore pe nderekokatui. Jihī amombe'u ypy Cristo'ga pe me. Aerē Apolo'ga pe mbo'embo'ei ga rehe. Tupana'ga reki pe mbojikoguka hete jipi Cristo'ga rehe. Ojipe'ga otŷ, ojipe'ga omoakŷakŷ. Tupana'ga jate omonhimomboakaruka ġanemityma. Gaha jate ko huvihavetea a'ero. Itŷhara'ga huvihava rūi imoakŷhara'ga pavēi. Na jitehe ji huvihava rūi Apolo'ga pavēi. Tupana'ga jate ko huvihavetea pe mbojikoguka hete Cristo'ga rehe. Ore memei oroporavyky Tupana'ga pe Cristo'ga mombe'gwovo ojipe'ga pe. Kiroki ūga oporavyky Tupana'ga pe – ga po ti okwepy imondovo ūga pe nehē.

Tupana'gareheva'ero ko pe peko onga'java'ero no. ¹⁰Ore ko oroko onga apohara'ga'java'ero. Nahā po ahe japorame onga. Ojipe'ga ombovy okyta imo'ama. Aerē ojipe'ga imondo heheva'ea japopava. Na ja ore pe nderekō katu a'ero. Tupana'ga ji mbokarakaturame ji amombe'u katu ypy Cristo'ga pe me pe mbojikogauka ga rehe. Kiro ojipe'ga pe mbo'embo'ei ga rehe a'ero. Kiroki ūga pe mbo'e – ūga po pe mbo'e katu a'ero hamo. ¹¹Jesus Cristo'ga jate ko nhande timombe'u ypy ojipe'ga mbojikoguka

ga rehe. Ojipe'ga rūi po nhande timombe'u ypy hamo. A'ereki Jesus Cristo'ga Tupana'ga omombe'uuka ga rehe jate ti pejiko javo.

¹² Japorame mbatera imondovo jypyva'ea rehe jara'gā opo'ru pyryheteva'ea – kiroki ndopavi a, ndokai no. Ouro ġa opo'ru, prata. Ita'lia ġa opo'ru, ikatuheteva'ea – kiroki he'yjuhu ahe omondo itambere'ia hehe. Jara'gā ki a'e te opo'ru opava'ea, okaiva'ea. Yva ġa opo'ru, nhungwava, pindova.

¹³ Ikairame ġanembiapoagwera jukwaha reki ndapyryviva'ea. A'ereki tata ombokai pa ndapyryviva'ea ġa hugwi. Jukwaha pyryheteva'ea no. A'ereki tata omboukwaha pyryva'ea nhimomiranama imbokaipave'ymame.

Na jitehe jara'gā pe mbo'e katu Jesus'ga rehe. Jara'gā napembo'ekatu ga rehe. Jesus Cristo'ga rurame po ti juk wahavamo ġanemimbo'ea nehē, ġanemimbo'ekatua. Jukwaha po ti ġanemimbo'ekatue'yma nehē nohō. Penembikwahava repiagame po ti Tupana'ga ikwahavi ja'javo pembo'ehara'gā pe nehē. ¹⁴ Po ti pe ikwahahetei Jesus'ga mombe'ua pejikoga ga rehe, a'ero po ti Tupana'ga imombryhetei pembo'ehara'gā pe nehē pembo'e katu pe ġa javo ġa pe. ¹⁵ Po ti pe ndapekwhahavi Jesus'ga mombe'ua, a'ero po ti Tupana'ga nomombryyi pembo'ehara'gā pe nehē napembo'ekatujuhu pe ġa javo ġa pe. Oho po ti ġa yvagi pe nehē novia ojikoga ġwaramo Jesus'ga rehe. Emo po ti Tupana'ga e'i ġa pe: "Napembojikohetei pe ġa Cristo'ga rehe," e po ti ga ġa pe nehē.

¹⁶ Pe ko Tupana'ga ruhava. A'ereki gara'uva oko pe pyri. Pekwha po pe a'ea hamo. ¹⁷ Po ġa imbote'varuhui pe me, a'ero po ti Tupana'ga imbote'varuhui ġa pe nehē. A'ereki pe garuhava pyryheteva'ea.

¹⁸ Tapenhamoandyandyti ti. Po pepyteripeve'ga e'i tehe ojive: "Yvyakotyve'gā ndeaporogita rupi ji akwaha hete." Topohi ti ga ġandeaporoğita hugwi. Toko ti ga Tupana'ga reaporogita rupi. Ga rekoram Tupana'ga reaporogita rupi po ti ġa ei ga pe ndokwahavihu ga javo novia. Emo po ti ga okwaha hete tuhē nehē. Tapenhamoandyandyti ti a'ea rehe a'ero.

¹⁹ Yvyakotyve'gā e'i tehe ojipyteripeve'gā pe: "Gweaporogita katu hete ġa ikwahava." Tupana'ga ki a'e te e'i ġa pe: "Gweaporogita tehe reki ġa. A'ereki ġa ndokwahavihu," ei ga. Igwete garembikwatijarukara i'e'i no:

"Gweaporogita kwaha ġa ojipe'gā moandyandyita.

Emo Tupana'ga okwaha ġa mombiga ġa
ndeaporogitate'varuhurame," ei ikwatijara.

²⁰ Irul'ia ikwatijara i'e'i no:

"Nhandepojykaharete'ga e'i:

'Heaporogita tehe ġa
– kiroki ġa e'i tehe ojive
orokwaha hete ore javo,' ei ga," ei ikwatijara.

²¹ Tapembohetei ojipe'ga ji ko ndereheva'ero javo ga pe. Pehe reki perekpa. Ore nhaporemo ko pendehева'ero pepokohavamo. ²² A'ereki jihpe poko. Apolo'ga pe poko. Pedro'ga pe poko. Yvya ko pendepykavamo. Pemanoe'yma ko pendepykavamo. Pemanoa ko pendepykavamo.

Ağwamova'ea pendepykavamo. Aerēva'ea pendepykavamo. A'ereki pe perekō pa a'ea pejipokohavamo. ²³ A'erorame tehe pe pepoko Cristo'ga gareheva'ero. Cristo'ga ko opoko Tupana'ga gareheva'ero.

Cristo'ga moirūharava'ea poravyky

4 ¹Nahā po pe ei ore mombe'gwovo a'ero hamo: “Ga ko Cristo'ga remimbotarimova'eareheva'ero oko ga pokoga,” pe'ji po pe hamo. “Tupana'ga nhande mbo'euka āga pe aherembikwahavipyre'yma rehe tokwaha ti āga kiro javo. Nahā ga nhimoirūukari āga pe.” A'ea po pe ei ore mombe'gwovo hamo. ²Huvihava'gā e'i omoirūhara'gā pe jipi: “Peporavyky katu ti ji ve a'ero pejikovo nhinhi'līga rupi,” ei āga pe. ³Jesus Cristo'ga e'i jiporavyky pe a'ero. Pe erame jupe ji ndahaykai reki. Ji ndahaykai ojipe'gā erame jiporavyky pe no. Jihu vehevi nda'eit jupe. ⁴Jipoyja hete ji jiivyteri pe. A'ereki ji aporavyky katu Cristo'ga pe jirekote'varuhue'yma. Ji ero āgwaramo rūi reki jukwahavamo jiporavykypryva. Nhandepojykaharete'ga po ti e'i jupe nehē Jesus Cristo'ga.

⁵Nurā ji ei pe me: Tape'ei ti penhinonde ojipe'gā poravyky pe. Cristo'ga urame po ti hepiukari nhande ve onhimiva'ea nehē – kiroki nhande ndikwahavi ve. Okwahavuka pa po ti ga nhandereaporogita nehē. Nhande poravykykaturame nhandekovo katu po ti Tupana'ga nhande mbohetei a'ea rupi nehē.

⁶Nhiirū, imombe'upavame a'ea pe me ji nhimombe'ui pe ndepyga. Apolo'ga ji amombe'u ko no. Pe me ji imombe'ui orerekoagwera tapenhimbo'e ti pejikovo ikwatijara rehe jate nehē. Tapembohetei ti ojipe'gā gareheva'ero ko ji javo. “Ji ndakoi ojipe'ga rehe,” tape'juhui ti. ⁷Tapenhimbohetei no ji ko āga hohe javo. A'ereki ojoljajo'java'ero pe peko. Tupana'ga remimondotehea reki pe perekō. Gaha omondo pe me. Nurā pe herekoi. Tapenhimbohetei ti a'ero. A'ereki peapoa ko Tupana'ga remimondoia.

⁸Perekopavipe pe Tupana'ga remimondotehea naerū? Ndaperekopavi tuhē reki pe a'ea. Pe teheuhu peko huvihavamo naerū ore rekoe'yname nahā naerū? Po pyry pe ndekoi huvihavamo novia ore ti toroko huvihavamo pe pavēi novia. ⁹Emo Tupana'ga po e'i ore ve ovuhu: “Nhimoirūhara'gā ko koji'i toko tehe ojipe'gā hohe pa,” e po ga ore ve. Ore po āga ja – kiroki āga pe āga e'i tijkauka āga ojipe'gā ndovaki javo, a'le ji. A'ereki āga nhaporemo ore repiaguhu āga ko mbipehu javo ore ve. Vvyakotyve'gā e'i a'ea ore ve yvagipeve'gā pavēi. ¹⁰Ore Cristo'gareheva'ero āgwaramo āga ei ore ve: “Ndapekwahavihu pe,” ei āga ore ve. Pe ki a'le te pe'ji tehe pejive: “Cristo'gareheva'ero ore orokwaha hete.” Ore ve āga ei: “Ndapepopoakarihu pe.” Pe ki a'le te pe'ji tehe pejive: “Orepopoaka hete ore ojipe'gā mondovo.” Pe ndehe āga ndekoi pe mboheteheteavo jipi. Ore rehe ki a'le te āga ndokoi tuhē.

¹¹Oreyt'a ore jipi. Oreygwei ore nohō. Ndorogwerekoi ore tapy'ynhapira. Ore nupanupā āga ore rerekote'varuhuavo. Oropytaahi'vii'viuhu ore jipi. Nahanaħā ore rekoi kiromo jate. ¹²Oroporavyky hete ore oropokapavamo toropyhy ti mbatera orojive javo. Āga ete'varuhurame ore ve ore ei reki: “Tupana'ga ti tomombyry pe me.” Āga imbohahyukarame ore ve ore

nhimomiranami reki. ¹³ Ōga ore mbotegweterame ore nhl'iğatui reki ōga pe. Ağwamo vehevi ore mbatera ratykwera'java'ea aheremimombora'java'ea ōga pe – kiroki ōga ndojikogi Cristo'ga rehe.

¹⁴ Kiro ji ikwatijarukari pe me. Emo ji nda'ei tipoyjayjaryme ti ōga javo pe me. Tambo'e ti ōga javo ji ei pe me jira'yra'java'ea pe. A'erekji opoarō hete. ¹⁵ Po pembo'ehara'ōga he'yjuhu hete novia, po ōga dez mil novia. Emo ojipeji reki jihijate ako penduval'java'ero pe nderekovo katu. Ojipe'ōga omombe'u Jesus Cristo'ga kiro pe me. Jihijah i a'e te pe mbojikogypy ga rehe pyryva'ea mombe'gwovo pe me ikwehe. ¹⁶ Nurā ji ehetei pe me: Ji rupi ti peho pejikokatuavo. ¹⁷ A'ero ji Timóteo'ga mondoi kiro pe pyri. Ga ko jira'yra'java'ea ji ve. A'erekji jihijah mbojiko Cristo'ga rehe. Ako hete ji ga rehe. Ga rehe ji jikogi no. Igwete ji Timóteo'ga mondoi pe pyritokwahavukaral'ja ti ga pe me jirekoağwama ji jikoty'arame Cristo'ga pavēi. A'eahi rehe ji Cristo'gareheve'ōga mbo'embo'eji jipi no jihorame ūgagwyri pe nhaporem.

¹⁸ Jararamo pepyteripev'ōga nhimbohetetehei kiro Paulo'ga po ti nduri nhande pyri nehē javo tehe ji ve novia. ¹⁹ Emo Tupana'ga ipotarame po ti kotihī ji hoi pe pyri nehē. Tihepia ti ōga herekorame Tupana'ga popoakara a'ero, a'e ji. A'ea ji takwaha. Ğanhil'iğajate rüi ji takwaha ōga nhimboheteteherame. ²⁰ A'erekji Tupana'gareheve'ero nhande nianhi'itheeuhui. A'ero koi nhande rekokatui Tupana'ga popoakara pyvō. ²¹ Marā po ti ji rurame pe pyri a'ero nehē? Pe pohire'ymame pendekoagwera hugwi po ti ji nhl'iğahyi pe me imbohahyuka nehē. Pe pohirame jugwi po ti ji rekoi pe ndehe pe nderekonhyromo nehē jirurame pe pyri nehē. Marāva'ea po pe pepota naerū?

Ndoakwahavihu ahe

5 ¹ Kiro ji ei pe me: Omombe'u ōga ji ve pepyteripev'ga. ² “Ndoakwahavihu ga okovo,” ei ōga ga mombe'gwovo. A'erekji ga gwerekogwuva'ga rembirekohēa. Itel'varuhu hete a, xa'e pa nhande jupe. Tupana'gareheve'garūive'ōga vehevi e'i itel'varuhu nanongara pe no. ³⁻⁴ Penhimboheteuhu pe naerū oroko katu pa ore javo tehe naerū? Ndapevy'arihu hete po pe ga rehe hamo. Pepe'a ti ga pejipytera hugwi ga mondovo pejatykarame jipi Tupana'ga mboheteavo. ³⁻⁴ Jira'oa ko irupe pe hugwi kiro novia. Emo ji amondo jireaporogi imongovo pe pyri. Ji ndakoi pe pyri novia. Emo ji a'e jipe akoja'ga pe. “Jesus'ga nhandepojykaharete'ga e'i nde ve: ‘Nde ereko te'varuhu,’ ei ga nde ve,” a'e ji ga pe a'ero. Pejatykarame po ti ji imondoi jireaporogi pe pyri nehē. Jesus'ga popoakara po ti pe nderekoi nehē no. ⁵ Pejatykarame ti pekwava'ē akoja'ga Satanás'ga pe tombotegwete ti ga gara'oa nehē. Jesus'ga ti togweroho gara'uva yvagi pe a'ero nehē ural'javame nehē.

⁶ Ndapyryvi reki pe nhimboheterame oroko katu pa ore javo tehe. Nhande japorame pão xunhiete'i nhande imondoi imbovuhava hu'uma pype. A'ero ivuvuvuvupavi upa. Na jitehe ojipejive'ga okote'varuhuve'ga pytarame pepyteri pe, a'ero ojupi pavēi po ga pe mondoi nehē pe mongote'varuhuukka. Ndapekwahavi

pe a'ea naerū? ⁷Páscoa rupi judeus'ga imombopavi imbovuhava ymyava'ea pão reheve tipyahu ti hu'uma a'ero javo – kiroki hu'uma ndogwerekoi imbovuhava. Na jitehe pe pohipavi ymyava'ea hugwi pejikote'varuhua hugwi ikwehe tipyahu ti nhandereaporogita a'ero javo. A'erekna tuhē pe pendeaporogita pyahu pejikoga ġwaramo Cristo'ga rehe. A'erekna Cristo'ga omano nhanderekote'varuhua momboa. Pepohi pa ti pejikote'varuhua hugwi a'ero. Ymya judeusva'ea ijukai cordeiros hako tomanoyme ti nhandera'yrypy'ga javo hako. Ağwamo ġa Jesus'ga jukaukari raikwehe. Jesus'ga omano nhande repyga tohoyme ti ġa hahyva'ea ruvhava pype omanorame javo. ⁸Nurā ti xako katu jipi. Xapohi ti nhanderekote'varuhua hugwi. Tiandereaporogita katu ti nhandekovo. Xanhī'i ti a'litituhēva'ea rehe.

⁹Akwatijaruka ji imondovouka pe me ikwehe. Ikwatijarukarame ji ei pe me: "Tapejihe'ari ti ġa ndehe ġa akwahave'ymuhūrame nehē," a'e ji pe moğitavo ikwehe. ¹⁰Ji nda'e ġa pe – kiroki ġa ndojikogi Jesus'ga rehe. Nanongara'ga ko ndoakwahavihu. ġa opotarahivuhu mbatera jipi. Omiomi ġa ojipe'ga mbatera ġa hugwi. Oko hete ġa ha'angava rehe ġwemimbohetehara rehe okoe'yma Tupana'ga rehe. Nanongara'ga pe rūi ji ei pe me: "Tapejihe'ari ti ġa ndehe." A'erekna yvya kotypojikoro ġwaramo pe pejihē'a tuhē ġa ndehe jipi. ¹¹Ji ikwatijarame pe me kiro ġa pe ji ei – kiroki ġa e'i ojive novia: "Ji ko peirūa. Jesus'gareheva'ero ko ji," ei ġa javo novia. Emo ġa ndoakwahavihu. Jara'ga opotarahivuhu mbatera. Jaral'ga oko hete ha'angava rehe ġwemimbohetehara rehe okoe'yma Tupana'ga rehe. Jara'ga e'i te'varuhu ojipe'ga pe. Jara'ga ko heagwyryvuhu. Jara'ga omiomi ojipe'ga mbatera. Nanongara'ga erame ji ko Jesus'gareheva'ero javo novia, tapejihe'ari ti ġa ndehe. Tape'ui jitehe ti ġa pavēi.

¹²⁻¹³Kiroki ġa ndojikogi Jesus'ga rehe – ġa pe ji nda'e peko te'varuhu pe javo. Tupana'ga gwe ti e'i ġa pe nehē. ġa pe ki a'e te – kiroki ġa ojatyka pe pavēi Tupana'ga mboheteavo – ġa pe po pe ei hamo ġa ndekote'varuhurame. Nahā Tupana'ga rembikwatijarukara i'ei no: "Pemombo ti okote'varuhuve'ga pejipytera hugwi," e'i.

Pemohiğatu ti ojohupe

6 ¹Penhoirū ko pe Jesus'gareheva'ero. Nurā ji ei pe me: Pejogwayvarame ti tapejogwerohoi juizes'ga pyri – kiroki ġa ndokoi Tupana'ga rehe. Tapejogwerohoi ti nanongara'ga pyri tomohiğatu ti ġa nhande ve javo. Jesus'gareheve'ga jate ti tomohiğatu pe me. ²Tupana'gareheva'ero po ti pe epe'e'i imohiğatuavo Tupana'ga rembiapo'ga pe nehē. Cristo'ga rura'javame po ti pe ei ġa pe nehē. Ndapekwahavi pe a'ea naerū? Po ti pe imohiğatui ja'javo ġa pe nhaporemo nehē, marā po pe ndapehekattui imohiğatuavo nonhimimiva'ea ojohupe naerū? ³Xa'e po ti nhande imohiğatuavo yvagipeve'ga pe nehē no Tupana'gapyrive'ga pe. Ndapekwahavi pe a'ea? Po ti nhande ei ġa pe vehevi nehē, yvyakotyva'ea pe kaitu po nhande imohiğatui kiro hamo. ⁴Pe jogwayvarame mbatera rehe tapejogwerohoi ti ġa pyri a'ero – kiroki ġa pe Jesus'gareheve'ga e'i ndapyryvi ġa javo. Nanongara'ga pyri

tapejogwerohoi a'ero nehē tomohiğatu ti ăa nhande ve javo. ⁵A'e ji kiro pe me tapepoyjayjari ti pejikovo. Ndogwereko'i'l'i ikwahapyra'ga pepyteri pe naerū te'i ti ga peirū'ga ndeaporogiita pe ăa ndayvarame naerū? ⁶Nură pe peirū'ga nderohoi juizes'ga pyri Jesus'gareheve'garüive'ga pyri naerū te'i ti ăa nhandereaporogiita pe javo. Na rüi po pe ndekoi hamo.

⁷Ndapryyi tuhē pe me pejogwerohohava juizes'ga pyri pejogwayvaro ăwaramo. Peirū'ga ndekote'varuhurame pe me nandejate a'ero. ăa imimame pembatera pe hugwi tapejipygi ti ăa ndehe. ⁸Pehe reki peko te'varuhu ăa pe a. Pemi reki pe ăambatera ăa hugwi – kiroki ăa peirū'ga vehevi Jesus'gareheve'ăa.

⁹Okote'varuhuve'ăa po ti nduvi Tupana'ga pyri yvagi pe nehē. Ndapekwahavi pe a'ea naerū? Tapenhimoandyandyi ti. Kiroki ăa ndoakwahavihu – nduvi po ti ăa Tupana'ga pyri nehē. Kiroki ăa oko hete ha'langava rehe imboheteavo – nduvi po ti ăa ga pyri nehē no. Kiroki ăa gwerek ojipe'ăa nembireko'ăa – nduvi nehē no. Kiroki ăa ojogwereko akwaimbae'ăa memenhuħħu – nduvi po ti ăa Tupana'ga pyri na jitehe nehē no. ¹⁰Iporomive'ăa po ti nduvi pevo nehē no. Kiroki ăa opotarahivuhu mbatera na jitehe no. Heagwyryve'ăa po ti nduvi nehē no. Ğahā no – kiroki ăa e'i te'varuhu ojipe'ăa pe. Kiroki ăa onupahū ojipe'ăa herua mbatera ăa hugwi – nduvi po ti ăa Tupana'ga pyri yvagi pe nehē no. ¹¹Na jitehe ko pe jararamo ikwehe novia. Emo Jesus Cristo'ga omombo pendekote'varuhua pe hugwi pe mo'emo'eamo pe mombyryva Tupana'ga ra'uva pavēi ikwehe. Tupana'ga nhande timbohete jipi.

Penda'oa ko Cristo'ga apoa kiro

¹²Pe'ji po pe: “Cristo'gareheva'ero ăwaramo ji ndajikwakuvi. A'ero ji rekoi nhiremimbotarimova'ea rehe,” pe'ji po pe novia. Ji na jitehe ndajikwakuvi novia. Emo jara aheremimbotarimova'ea ndapryyi reki ahe ve. A'ereki a'ea ahe pojyka. Nură ji ndakopavi nhinhimimbotarimova'ea rehe tajipiro'y ti nanongara hugwi – kiroki ahe pojyka, a'e ji pe me. ¹³Pe'ji po pe no: “Tupana'ga oapo mbiara a'ea ti toho ăandevega pype javo. Ga oapo nhanderevega no a'ea pype ti mbiara toho javo,” pe'ji po pe. A'ero pe etehei: “Na jitehe Tupana'ga oapo nhandera'oa tojogwerkoreko ti ăa akwaimbae'ăa kunhangwera'ăa pavēi javo,” pe'ji tehe pe. “Nură ko pyry nhande ăa nderekohetei. Tireko ti ojipe'ăa nembireko'ăa no,” pe'ji tehe pe. Nanongara rehe ti tapekoi, a'e ji pe me. Tupana'ga oapo tuhē nhanderevega mbiara reheve. Emo po ti ga omomba memei nehē no. Tupana'ga ndoapoi nhandera'oa kia pyvō ti ăa togweroko ăa javo. Oapo ga nhandera'oa nhandereaporogiita reheve a'ea pyvō ti ăa tombohete Jesus Cristo'ga javo. Ga ko nhandepojykaharete'ga. Gaha ti topojyka nhandera'oa nhandereaporogiita reheve. ¹⁴Tupana'ga ombogwera nhandepojykaharete'ga gamanoa hugwi ikwehe. Aerē po ti ga nhande mbogweravi jitehe nehē opopoakara pyvō nehē no.

15 Cristo'gareheva'ero pe pejikoty'a ga pavēi. A'ero penda'oa ko Cristo'ga apoa. Ndapekwahavi pe a'ea naerū? Taperekoi ti ġa'upahara'ġa a'ero. Maranuhūrame po pe imondouhui penda'oa Cristo'ga apoa ġa'upahara'ġa pe ġa nderekovouka jupe naerū? Taperekoukari ti ġa peja'oa pe, a'e ji.

16 Ga ġa'upaharahēa rerekorame ġa jikoty'ari ojipejiva'ea'java'ero. Ndapekwahavi pe a'ea naerū? A'ereki Tupana'ga rembikwatijarukara e'i:

“Ga ojogwerekoro ġwaramo ojipejiva'ea'java'ea akwaimbae'ga
kunhahēa pavēi,” e'i ikwatijara.

17 Emo nhanderekorame Cristo'ga pavēi nhande xajikoty'a ojipejiva'ea'java'ero gara'uva pavēi.

18 Taperekouhui tuhē ti ġa a'ero. ġa nderekouhurame ġa imbote'varuhui gwa'oa pe. Ojipea ġandekote'varuhua ko na rūi ġa pe.

19 Penda'oa ko Tupana'ga ra'uva ruhava. A'ereki gara'uva oko pe pyri jipi. Ndapekwahavi pe a'ea naerū? Tupana'ga omondo gwa'uva, pe imbuhuri pejipyri. Penda'oa ko peapoa rūi a'ero. Penda'oa ko Tupana'ga apoa.

20 A'ereki ga Cristo'ga momanouka pe mbopiro'yavo pendekote'varuhua hugwi tapojyka ti ġa jijive javo. Nurā ti peko katu Tupana'ga mboheteavo.

Cristo'gareheve'ġa nembireko

7 1 Pekwatija pe mbatera imbuhuruka ji ve ikwehe. Takwahavuka ti ji kiro pe me a'ero imombe'ukatuavo ikwatija imondovouka pe me.

Pyry tuhē akwaimbae'ġa pe kunhangwera'ġa nderekoe'ymame novia.

2 Emo jara'ġa ojipe'ġa nembireko'ġa potarahivuhu ġa nderekovo. Nurā ji ei reki pe me: Tahembireko po akwaimbae'ġa kunhangwera'ġa pavēi a'ero, a'e ji. A'ero po ġa ġwembireko'ġa jate gwerekoham.

3 ġwembirekorame nahā po ġa toko a'ero hamo. Hēa ġwembireko'ga potarame togwereko po ga hēa hamo. Na jitehe ga ġwembirekohēa potarame po hēa togwereko ga hamo. 4 ġwembirekorame po hēa ga rerekoi okovo garemimbotarimova'ea rehe hamo. Na jitehe po ga hēa rerekoi okovo hēaremimbotarimova'ea rehe hamo. Tokoyme ti ġa ġwemimbotarimova'ea rehe jate. 5 Hembirekove'ġa ti te'iyme ojohupe a'ero ndorogwerekoji nde kiro jave. Emo ojipea ji amombe'u kiro pe me. Po ti pe pe'e na'ē ojohupe: “Xanhi'linhi'ī ti Tupana'ga pe. Nurā xajogwerekoyme kiro.” Pe erame a'ea, a'ea rupi jate ko pyry pejogwereko'yma. A'ereki ojikwe pe pe'e na'ē: “Ndajogwereko kiro xanhi'linhi'ī ti Tupana'ga pe jave,” pe'e na'ē pe ojohupe. Tapekombegwei ti pejogwereko'java, a'e ji pe me. Pe ndekombegwerame po ti Satanás'ga ei pe me nehē: “Perekoti ojipe'ġa a'ero,” e po ti ga pe me nehē. Penhimomiraname'ymame po ti kotihī pe ojipe'ġa potarahivuhui a'ero Satanás'ga nħi'līga rupi pejikovo nehē. Nurā ji ei pe me: Tapekombegwei ti penhimbireko'java a'ero.

6 Ji nda'eit reki kiro: Ahe nhaporemo ti tahembireko a'ero. Nahā ji ei: Ahe hembirekotarame ti pyry ahe rembirekoro a'ero nehē. 7 Ji ve reki

koji'i pyry ji javijitehe ūga nahembirekoi ūga potare'yma. Emo Tupana'ga nhande mbokarakatu pa. Jara'ga Tupana'ga ūga mbokarakatu toko katu ti ūga ūgwembirekoe'yma javo. Jara'ga ga ūga mbokarakatu tahembireko katu ti ūga javo.

⁸ Kiro ji ei a'ero hembirekoe'ŷve'ga pe aherembirekokwera'ga pe no. Pyry ūga pe ūga ndekorame ūgwembirekoe'yمامو ji javijitehe. ⁹ Emo ūga nhimomiraname'yمامو ūga potarahivuhuavo tahembireko ti ūga ūga pavēi a'ero. A'ereki nanongara'ga ūgwembirekoe'yمامو ūga potarahivuhuhetei novia. Koji'i pyry nanongara'ga nembirekoro a'ero.

¹⁰ Kiro ji ei hembirekove'ga pe kunhangwera'ga pe topohiryme ti ūga ūgwembireko'ga hugwi. A'ea ko nhinhi'iiga jate rūi. A'ea ko nhandepojyakaharete'ga ei ūga pe no. ¹¹ Kunhangwera'ga pohirame ūgwembireko'ga hugwi ji ei ūga pe togwerekokatua'ja ti ūga ūgwembireko'ga jitehe. ūgwembireko'ga nderekao'jave'yمامو tahembirekoyme ti ūga ojipe'ga pavēi. Akwaimbae'ga pe ji ei no topohiryme ti ūga ūgwembireko'ga hugwi, a'e ji nhandepojyakaharete'ga nhi'iiga mombe'gwovo.

¹² Jara'ga pe ji ei kiro. Tupana'ga nhi'iiga ji namombe'ui kiro ūga pe. Jiji a'e ūga pe. Po Cristo'gareheve'ga rembirekohēa ndojikogi Cristo'ga rehe. Po hēa pohipotare'yمامو ga hugwi topohiryme ti ga hēa hugwi a'ero. ¹³ Na jitehe ji ei no: Po Cristo'garehevehēa rembireko'ga ndojikogi Cristo'ga rehe. Po ga pohipotare'yمامو hēa hugwi topohiryme ti hēa ga hugwi a'ero. ¹⁴ A'ereki ga Tupana'gareheve'ga'jave'ga ga rekoro ūgwaramo ūgwembirekohēa pavēi Cristo'garehevehēa pavēi. Na jitehe kiroki hēa ndojikogi Cristo'ga rehe – hēa ko Tupana'gareheve'ga'javehēa hēa rekoro ūgwaramo ūgwembireko'ga pavēi Cristo'gareheve'ga pavēi. Po na rūi hamo, a'ero po ūganda'yra'ga Tupana'gareheve'garūive'ga ja hamo. ūganda'yra'ga ko Tupana'gareheve'ga'jave'ga tuhē reki.

¹⁵ Tupana'ga e'i ojihewe'ga pe nhaporemo: “Pejogwereko katu ti,” ei ga. Kiroki ūga ndojikogi Cristo'ga rehe – ūga pohipotarame ūgwembireko'ga hugwi Cristo'gareheve'ga hugwi, na ūga pohiri ūga hugwi a'ero. Naname ko Cristo'gareheve'ga piro'yro ūga hugwi a'ero. ¹⁶ A'e reki ji kunhangwera'ga pe: Mara'ngu po ti nde enhimbireko'ga mbojikoguka Cristo'ga rehe nehē? Igwete ji ei akwaimbae'ga pe: Mara'ngu po ti nde enhimbirekohēa mbojikoguka Cristo'ga rehe jitehe nehē no?

Nahā ti peko Tupana'ga remimo'ea rupi

¹⁷ Po nahā pendekoagwera Tupana'ga pe mo'érame ojive ikwehe nahā jitehe ti peko a'ero kiro. A'ereki nahā nhandepojyakaharete'ga pe mongo pe mbokarakatuavo. A'ea ji ei pe me. A'ea jitehe ji ei Cristo'gareheve'ga pe nhaporemo jihoramé Tupana'ga mbohetehava pype ūga mbo'embo'erame jipi.

¹⁸ Judeus'ga okytiuka gwa'yra'ga nakwanhapi'ria ūga pita'ngirame. Po judeusramo pe ndekoi Tupana'ga pemo'érame ojive tapeavykyi ti ika'êagwera a'ero tiukwahavyme ti javo. Po judeus'garūiva'ero pe ndekoi Tupana'ga pemo'érame

tapekytiukari ti ġa pe penhakwanhapira. ¹⁹Na ġa ndekoi jate ojikytiukare'y mame. Na jitehe na ġa ndekoi jate ojikytiukaram. A'ereki nanongara rehe rūi Tupana'ga oko. Ĝa onhi'ip'o'rurame a'ea rehe Tupana'ga rekoi.

²⁰A'le ji pe me a'ero: Po nahā pe ndekoi Tupana'ga pemo'ērame nahā jitehe ti peko. ²¹Tupana'ga pemo'ērame ojive po pe poravykytehei ojipe'ga pe pejapiro'yangave'y ma penhimboporavykyve'ga hugwi. Tapevy'aruhui ti a'ea rehe. Nandejate ti peko a'ero pejiporavykyavo ga pe. A'erorame tehe ga pe mbopiro'y potarame ojihugwi, pejirokwa ti a'ero pejigwovo ga hugwi. ²²Kiroki ġa ndipiro'yi ojipe'ga hugwi nhandepojyakaharete'ga omo'ērame – ġa ipiro'y reki okote'varuhua hugwi. A'ereki nhandepojyakaharete'ga ġa mbopiro'y jugwi ġa mongovo ġwemimbotarimova'ea rehe. Kiroki ġa ipiro'y ojipe'ga hugwi Cristo'ga omo'ērame – ġa ndipiro'yi reki Cristo'ga hugwi. A'ereki ga ġa mongo ġwemimbotarimova'ea rehe. ²³Tupana'ga omomanouka Cristo'ga pe ndepyga ikwehe tapojyka ti ġa jijive javo. Peko ti garemimbotarimova'ea rehe a'ero. Tapekoi ti ojipe'ga nemimbotarimova'ea rehe a'ero okote'varuhuve'ga nemimbotarimova'ea rehe. ²⁴Nhiirū, a'eal'ja ji pe me: Po nahā pe ndekoi Tupana'ga pemo'ērame ikwehe, nahā ti peko jitehe pejikoty'a Tupana'ga pavēi.

Hembirekoe'ŷve'ġa

²⁵Ikwatijarame ji ve pe ei ikwehe: "Marā re po hembirekoe'ŷve'ġa ndekoi a'ero hamo kunhangwera'ġa?" pe'e pe ikwehe. Kiro ji imombe'ui pe me a'ero. Nhandepojyakaharete'ga nde'i reki ji ve a'ea rehe. Jihi a'e a'ero imombe'gwovo pe me. A'ereki nhandepojyakaharete'ga omombyry ji ve. Nurā po ahe ojiko ji rehe.

²⁶A'lero ji ei kiro pe me: Mbatera rahyaġwama ġwaramo pyry akwaimbae'ġa ndekoi jitehe okoagwera rehe. ²⁷Enhimbirekojiperame ti terei a'ero tapohi ti hēa hugwi javo. Enhimbirekoe'ymame ti terei tanhirembireko ti kiro javo.

²⁸Emo enhimbirekorame nde nderekote'varuhui. Hembirekoe'ŷvehēa na jitehe ġwembirekorame po ti hēa ndokote'varuhui a'ero. Emo penembirekorame kojili po ti pe ikwahavi ahuya nehē pejikovo avo yvya koty nehē. Ndapotari ji ahuya pe me novia. Nurā ji ei pe me: Pyry pe napenembirekoi ġa potaruhue'y ma.

²⁹Nhiirū, nokombegwei po ti Cristo'ga ura'java mbapava koty nehē, a'e ji pe me. Nurā ji ei akwaimbae'ġa pe hembirekove'ġa pe a'ero toko po ġa hembirekoe'ŷve'ġa'java'ero hamo. A'ereki hembirekoe'ŷve'ġa ndokoi aġwamova'ea rehe. A'ereki a'ea kotihī momina. Ĝa ja po hembirekove'ġa ndekoi a'ero hamo, a'e ji pe me. ³⁰Kiroki ġa ojehe'lō hete kiro – toko po ġa ijaje'ŷve'ġa javijitehe hamo. Kiroki ġa ojai hete kiro – toko po ġa ja hamo – kiroki ġa okoe'y ma mbatera rehe nhandeapoa rūi reki javo jupe. ³¹Kiroki ġa opo'rū yvyakotyva'ea – toko po ġa ja hamo – kiroki ġa ndokoi yvyakotyva'ea rehe jate. A'ereki yvya aġwamova'ea mominaġwama nhande hugwi.

³²Apota ji pepiroly'a nhaġatarahiva'ea hugwi. Akwaimbae'ġa hembirekoe'ŷve'ġa oko hete Tupana'ga rehe tonhimohē Tupana'ga ji rehe javo. ³³Hembirekove'ġa ki

a'e te oko hete vyvakotyva'ea rehe no tonhimohē nhirembirekohēa ji rehe javo.

³⁴Mokōi ūga'āgatara a'ero. Oko pota ūga Tupana'ga rehe novia. Emo ūga oko pota ūgwembireko'ūga ndehe no. Nanongara ko ndapyryhetei a'ero.

Kunhangwera'ūga na jitehe hembirekoe'īve'ūga aherembirekokwera'ūga no. Oko hete ūga Tupana'ga rehe tako pa ti garemimbotarimova'ea rehe javo. Hembirekove'ūga ki a'e te oko hete vyvakotyva'ea rehe no tonhimohē nhirembireko'ga ji rehe javo.

³⁵A'e ji a'ea pe me topopoko ti ji javo. Ji nda'epotari pe me: "Na rūi peko. Na rūi peko." Nda'eji ji a'ea. Toko katu ti ūga javo ji ei pe me. Peko hete ti Tupana'ga remimbotarimova'ea rehe pejeaporogitakaturo nehē, a'e ji pe me.

³⁶Po ojipe'ga ei ūgwembirekoruamahēa pe: "Xajogwerekoyme ti." Emo po aerē ga ei oyvyteri pe: "Ndapyryvi reki a'ea hēa pe," e po ga. "Apotarahi ji hēa no. Areko pota ji hehā a'ero hamo," e po ga. Tahembireko tuhē ti ga hēa pavēi a'ero ūgwemimbotarimo. Ndokote'varuhui reki ga ūgwembirekorame hēa pavēi.

³⁷Ojipe'ga po e'i oyvyteri pe: "Ndarekoi tuhē ti ji nhinhimbirekoruamahēa pavēi," e po ga. Ojipe'ga rūi e'i ga pe. Ga tuhē e'i ojive ūgwemimbotarimo. Ndopotarahivuhui po ga hēa no. Pyry po ga nahembirekoi hēa pavēi a'ero hamo. ³⁸Nahā a'ero. Kiroki ga hembireko kunhangwerahēa pavēi – pyry tuhē ga hēa rerekoi a'ero. Kiroki ga nahembirekoi kunhangwerahēa pavēi – koji'i pyry reki gareko a'ero.

³⁹Hembirekovehēa po nahembirekoaljavi ojipe'ga pavēi hamo hēarembireko'ga manoe'y mame hamo. Ahe manorame hēa piro'yro ahe hugwi. A'ero po pyry hēa rembirekoro ojipe'ga pavēi ūgwemimbotarimo. Jesus Cristo'gareheve'ga jate po hēa gwereko hamo. ⁴⁰Emo koji'i hēa roryvamo ūgwembirekoaljave'y mame. Jih reki a'e a'ea pe me. Tupana'ga ra'uva po ji mbo'e a'ea rehe no.

Ikwava'ēgipyra ha'angava pe

8 ¹Tamombe'u kiro pe me mbiara ikwava'ēgipyra ha'angava pe ūgwemimbohetehera pe. "Mara'ngu po opypyvamo Tupana'ga pe nhande i'urame a'ea?" pe'e pe ji ve ikwatiya ikwehe. Pepyteripeve'ūga e'i reki: "Nhande nhaporemko tikwaha mbatera," ei ūga. A'iti nhande tikwaha, a'e ji. Emo nhande ikwahavame mbatera xanhimbohete pota reki. Hovai jate nhanenhoarōheterame nhande nhombojikogi Cristo'ga rehe. ²Kiroki ūga e'i tehe ojive akwaha ji mbatera javo – ūga ndokwahakatui ve a'ero. ³Hovai jate kiroki ūga oarō hete Tupana'ga – Tupana'ga okwaha hete ūga ojihē ūga ndekoheterame.

⁴Tamombe'u kiro a'ero mbiara ikwava'ēgipyra ha'angava pe. Tikwaha nhande ġanemimbohetehera. A'ea ko ha'angavatehea reki a. Tupana'ga jate oko Tupanamo. Jara ndogwerekoi. Tikwaha nhande a'ea. ⁵Ojipe'ūga e'i: "Gwerek tupana yvagi pe yvya koty onhimongyavo yvaga jara pavēi," ei ūga. Ūga pe po gwerek a'ea. ⁶Nhande ve ki a'e te gwerek ojipejive'ga jate Tupana'ga nhanderuvete'ga. Gaha oapopavuka mbatera hako. Ga rehe nhande rekoi xako

ti garemimbotarimova'ea rehe javo. Ojipeji jate ko nhandepojyakaharete'ga Jesus Cristo'ga. Gaha oapo pa mbatera hako. Tupana'ga oapopavuka ga pe. Gaha nhandereaporogita mbopyahu nhande rerekovo no.

⁷ Jararamo nhande tikwaha a'ea. Jara'ga ki a'e te ndokwahavi a'ea. A'erekiga ojipokwaha ha'angava mbohetea rehe Tupana'garūiva'ea mbohetea rehe ojikoga renonde Jesus'ga rehe. Ağwamo ki a'e te Jesus'gareheva'ero ġa ei ha'angavatehea jupe novia. Emo ojipokwahava ġwaramo ġa ei jitehe kiro mbiara pe ikwava'egipyra pe: "A'ea ko Tupana'garūiva'ea apoa." A'ero i'urame po ġa ei oyvyteri pe: "Mara'ngu po Tupana'ga nharoe'yma ahe i'urame? Anhimbote'varuhu po ji a'ea uro ġwaramo," e po ġa oyvyteri pe. A'erekiga ndokwahakatui ve. ⁸ Tupana'ga nde'i nhande ve nhande i'urame. Ga nde'i jitehe nhande i'ue'yname. A'erekina nianemombyryvi i'urame. I'ue'yname nianembote'varuhui no. A'ea ġa ndokwahakatui ve.

⁹ A'le reki ji pe me a'ero: Tapemongote'varuhui ti ġa. Pehe pe'e: "Nanhimbote'varuhui ji i'upavame mbatera," pe'e pe. Emo ojipe'ga ndokwahavi ve a'ea. A'ero po ġa ei: "Cristo'gareheva'ero nhande nhimbote'varuhui nhande jupavame mbatera," e po ġa. Tapemongote'varuhui ti ġa a'ero i'gwovouka ġa pe. ¹⁰ Po nde i'ui Tupana'garūiva'ea ronga pype, a'ero po ga nde repiagi. A'ero po ga ei: "Ga okwaha hete mbatera. Igwete ga i'ui reki Tupana'garūiva'ea rupiara," e po ga nde mombe'gwovo. "Ga javijitehe ti ta'u no," e po ga. A'ero po ga i'ui a. Emo ga pe po ndapyryvi ga i'urame. A'erekoya oyvyteri pe ga etehei: "Jesus'gareheva'ero ji nhimbote'varuhui ji i'urame Tupana'garūiva'ea rupiara," e'i tehe ga. ¹¹ Ga ndokwahakatui ve. Nde ki a'e te erekwaha nhanerembi'ua nianhimbote'varuhui reki javo. Nerembikwahava reki ġamongote'varuhuaġwama nde i'urame ġandovaki. ¹² Ga ko neirū'ga. Ga repyga Cristo'ga omano no tamombo ti garekote'varuhua javo. Nde ereko te'varuhu enhirū'ga pe i'gwovouka ga pe pyryve'yname ga pe. Nahā nde ereko te'varuhu Cristo'ga pe no. ¹³ Nurā ji ei: Po ti nhirembi'ua nħiirū'ga mongote'varuhui nehē, a'ero po ti ji nda'uaġwami mbiara tamongote'varuhuyme ti ga javo ġwaramo.

Paulova'ea onhimombe'u Jesus'ga moirūharamo

9 ¹ Jipiro'y ko ji ojipe'ga hugwi. Ji ko Jesus Cristo'ga moirūharamo ako. A'erekija ahepia ga ikwehe nhandepojyakaharete'ga. Ji ve ga pe mbojikoguka ojihetek. ² Ojipe'ga po e'i ji ve Jesus'ga moirūhara'ga rūi. Pe ki a'e te pe'e ji ve Jesus'ga moirūhara'ga tuhē. Jukwaha reki a'ea. A'erekija pehe ko nhiremimbojikohara. A'erekija ve nhandepojyakaharete'ga onhimoirūuka nahā pe mbojikoguka ojihetek.

³ Ojipe'ga e'i tehe ji ve: "Po Jesus'ga moirūharamo nde rekoi hamo, a'ero po na rūi nde rekoi hamo," e'i tehe ġa ji ve. Nahā ji ei a'ero nhin himombe'gwovo ġa pe; ⁴ Jesus'ga moirūharamo ore Jesus'ga mombe'umbe'u ojipe'ga pe. A'ero po pyry tuhē orerenduhara'ga imbuhuri mbatera ore ve ikwepykavamo hamo novia. ⁵ Jesus'ga moirūharamo jara'ga nembirekoro Jesus'gareheve'ga pavēi. Jesus'ga

reki'yrá'gá ko na, Pedro'ga no. Ō Ga ūwembireko'gá nderohorame ojupi ojipe'gá imondoi mbatera ū pe no. Po ore rembirekoro Jesus'gareheve'gá pavei hamo, a'ero po pyry ore ū nderohoi ore rupi hamo novia. ⁶Jesus'ga moirūharamo jara'gá Jesus'ga mombe'urame ūganenduhara'gá omundo mbatera ū pe toporavykyyme ti ū ojipea rehe mbatera pyhyga javo. Ore po na jitehe no hamo jihi Barnabé'ga pavéi. Pyry po ore ndoroporavykyi ojipea rehe mbatera pyhyga orojive hamo novia. A'ereki ore na jitehe Jesus'ga mombe'umbe'u ojipe'gá pe jipi novia.

⁷Soldados'gá tavukarame ūanduvihava'gá omundo mbatera ū pe. Ō Ga ndoporavykyi ojipea rehe no tipyhy ti mbatera nhandejive javo. Ūanduvihava'gá omundo ū pe. Oro itýhara'gá no. Ō Ga o'u yva'ia ūwemitymagwera oporavykyagwera rehe. Na jitehe oporavykyagwera rehe ovelhas repiakatuhara'gá o'u ika'mbya ovelhas hugwi.

⁸Nanongara pe nhande epavi yyakotyva'ero. Nhande jate rüi reki xa'e. A'ereki Tupana'gá okwatijaruka nanongara Moisésva'ea pe hako. ⁹A'ea ikwatijarame Moisésva'ea ei a'ero:

“Tapembojurutvukari yuranuhúa a'ea ipyrúpyruğame ipi'rogame japea ha'ynha hugwi.

Na i'ui oporavykyro ūwaramo,” ei ahe ikwatijarame ūwemimbo'eagwera hako.

Gara pe ikwatijara i'ei? Yuranuhúa rehe jate Tupana'ga ağataramo ikwatijarukarame naerü? ¹⁰Ore repyga jate rüi Tupana'ga ei naerü? Ore repyga tuhë reki Tupana'ga ei ikwatijaruka hako togwereko ti ū mbatera javo hako. Nurā ore Jesus'ga mombe'urame po orerenduhara'gá tombuhu mbatera ore ve hamo. Ore ko itýhara'gá ei hamo: “Aeré po ti ji i'ui kohoa pora nehë,” e po ū hamo. Ūahā no – kiroki ū onupanupá ipi'roga japea ha'ynha hugwi. Ipi'rogame po ū ei aeré ti ta'u nehë javo hamo. ¹¹Ore na jitehe no a'ero. Ore Jesus'ga mombe'umbe'urame pe me po tiruahü pe me pe imbuhrume mbatera ore ve naerü? Pyry tuhë reki pe imbuhruri ore ve novia. ¹²Po pyry ojipe'gá ei pe me mbatera rehe, ore kaitu po pyry ore ei pe me hamo novia.

A'erorame tehe ore ndoro'ei reki pe me pembuhu ti mbatera ore ve javo. Po ore ei pe me mbatera rehe, a'ero po ojipe'gá ete'varuhui ore ve ore Cristo'ga mombe'urame. “Mbatera rehe jate ūa Cristo'ga mombe'ui ore ve,” e po ūa. “Nurā ore norohendupotara'javi gamombe'ua,” e po ūa ore mombe'ute'varuhuavo. Nurā ore ndoro'ei pe me mbatera rehe jipi. Oronhimomirana ore hahyparavuhua pe orokovo jipi timombigyme ti pyryva'ea mombe'ua javo ūwaramo.

¹³Oro ūa – kiroki ūa oporavyky judeus'gá jatykahavuhua pype – ūa o'u pevova'ea ojipe'gá nembikwava'leğä jipi. Ūa inoğame mbiara ikwaval'ēhava rehe tikwaval'ē Tupana'ga pe javo ūa opojyka mo ojive. Pekwaha pe a'ea. ¹⁴A'ea'java'ea pe nhandepojyakaharete'gä ei'i ore ve no: “Kiroki ūa omombe'u katu pyryva'ea jipi – ūganenduhara'gá po omundo mbatera ūa pe a'ea rehe hamo,” ei ga.

15 Pyry po pe imbuhuri mbatera ji ve Jesus'ga mombe'ua rehe hamo novňa. Emo ji ndapojoykai mbatera pe hugwi. Ji ikwatijarukarame kiro pe me ji nda'e: "Tapojyka ti mbatera pe hugwi." Ji ndapojoykai tuhë reki pe hugwi. Nhimanoa ko kojili pyry ji ve a'ea hohe. Anhimbohete ji nhirembipojykae'yma rehe. Te'lisme ti ña ji ve a'ero: "Paulo'ga onhimbohete tehe reki. A'erek ga opojyka mbatera ña hugwi," te'lisme ti ña ji ve a'ero. 16 Emo pyryva'ea mombe'urame ji nahnimbohetei a'ea rehe jipi. A'erek Tupana'ga ji mondouka a'ea rehe tuhë. "Emombe'u ti Jesus'ga mombe'upypyryva," ei ga ji ve ikwehe. Po ji nahendukatui Tupana'ga nhl'iiga Jesus'ga mombe'gwove'ý, a'ero po ite'varuhu ji ve. 17-18 Po nhiremimbotarimo ji Jesus'ga mombe'umbe'tui jipi, a'ero po pyry ña imbuhuri mbatera ji ve hamo. Po nhiremimbotarimo rüi Tupana'ga ji mondoukari ña pyri ga mombe'gwovouka ji ve, a'ero po pyry ji ve ji ndapojoykai mbatera ojipe'ýa hugwi ji Jesus'ga mombe'urame ña pe. A'ero po ji ga mombe'ui ña pe mbatera rehe rüi.

Paulova'ea ombojiko pota ahe Jesus'ga rehe

19 Jipiro'y ji ojipe'ýa hugwi nhaporemo novňa. Emo ñandeaporođita rupi nhaporemo ji nhimondoi reki tambojiko ti kojili've'ýa Jesus'ga rehe javo. 20 Ji Jesus'ga mombe'urame judeus'ga pe ñandeaporođita rupi ji hoi a'ero tambojiko ti ña Jesus'ga rehe javo. Jipiro'y ji Moisésval'ea remimbo'eagwera hugwi novňa. Emo judeus'ga a'ea ñwendu katu. A'ero ji ña javijitehe hendukatui no tambojiko ti ña Jesus'ga rehe javo. 21 Na jitehe Jesus'ga mombe'urame judeus'garüive'ýa pe ñandeaporođita rupi ji hoi no tambojiko ti ña Jesus'ga rehe javo. Ña ndogwerekoi Moisésval'ea remimbo'eagwera. Nurã jirekorame ñapyteri pe ji ndakoi hehe no. Ji nda'e reki: Ji ndakoi Tupana'ga nhl'iiga rehe. A'ea rüi ji a'e. A'erek ji ako tuhë Cristo'ga nhl'iiga rupi. 22 Jirekorame ñapyteri pe – kiroki ña ndokwahakatui ojikogame Jesus'ga rehe – ikwahakatue'l'gal'java'ero ji rekoi tambojiko hete ti ña Jesus'ga rehe javo. Jihojihorame ojipe'ýa pyteri pe ña javijitehe ji rekoi a'ero nahã ti tambojiko jara'ýa mo Jesus'ga rehe javo. 23 Nahã ji rekorekoi ñapyteri pe a'ero tokwaha pa ti ña Jesus'ga mombe'ua. Akwahavuka ji Jesus'ga ña pe Tupana'ga ti tomombyry ña pe javo. A'erek imombyryvame ña pe ga omombyry ji ve no.

24 Penembikwahava pe kiro ji ei pe me. Ña nhañhaname ji ypy ti tavahë javo, he'yjuhuve'ýa onha novňa. Emo ojipejive'ýa jate ga ypy ovahë. Ga pe ña imondoi pyryva'ea a'ero ikwepykavamo. Ga javijitehe ti pejirokwa pejikokatuheteavo Tupana'ga ti tomombyry ji ve a'ero nehë javo. 25 Kiroki ña onha hete tapyhy ti pyryva'ea javo – ojikwe ña nhañhanahetei jipi onhimboitavo tanhañatu kwaha ti javo. Nhande ki a'e te xako katu katu hete jipi xako katu kwaha ti javo. Kiroki ña onha hete pyryva'ea rehe – pyrygwereuhuva'ea rehe reki ña ndekoi novňa ka'atehea apopyra rehe oakañareheva'ea rehe. Emo a'ea kotihë opa ña hugwi. Nhande ki a'e te pyryheteva'ea rehe nhande rekoi avuiramava'ea rehe. A'erek nhanderuvañwama Tupana'ga pyri namomini. 26 Onhaname ña hokatui tavahë tuhë ti javo. Na jitehe ji rekokatui tavahë tuhë ti Tupana'ga pyri javo.

Ojipe'gá okwaokwarame ojogwehe gá opoa mondokatui toho ti jipoa ga rehei katu javo. Na jitehe ji rekotatui taho ti Tupana'ga rehei katu javo.

²⁷Amombe'umbe'u ji ojipe'gá pe jipi: “Peko katu ti Jesus'ga remimbotarimova'ea rehe. A'ero po ti Tupana'ga imombyryvi pe me nehé,” a'e ji gá pe jipi. Jih na jitehe ake katu a'ea rehe no Tupana'ga ti tomombyry ji ve javo. Ji nahnimongoukari nhiremimbotarimova'ea rehe a'ero, te'iyme ti ga ji ve: “Namombyryvaljavi reki ji nde ve.”

Tapembohetei Tupana'garüiva'ea

10

¹Nhiirü, tapekwhahavalja ti nhaneramonhava'ea rekoagwera

Moisésva'eareheva'ea rekoagwera. Ohorame Egitopeva'ea gwyrá hugwi ahe oho pa yvağatiğá gwyrí hako – kiroki yvağatiğá ahererohohava hako. Oho pa katu ahe yvya pikağá rupi ypihua pytera rupi o'yahava.

²Ohorame yvağatiğá gwyrí ahe nhimboukwahapavi Moisésva'eareheva'ero ohorame yvya pikağá rupi ypihua pytera rupi. ³Ahe nhaporemo o'u maná – a'ea Tupana'ga ombuhuruka ahe ve yvaga hugwi aherembi'uramo. ⁴Ahe nhaporemo o'u yhya no – kiroki Tupana'ga ombuhuruka ahe ve toy'u pa ti gá javo. A'ereki Tupana'ga ombuhuruka yhya ahe ve itauhua hugwi. Cristo'ga pe ji ei reki ita mombe'gwovo. A'ereki Cristo'ga ombuhuruka yhya ahe ve ogwovo ahe rupi. ⁵Nahā Tupana'ga imombyryhetei ahe ve novia. Emo ahe rekouhurame ite'varuhuva'ea rehe onhimongyavo ga nhimonha'ngahetei ahere'yjuhua rehe ahe apitiuka ahera'oa momboruka ongae'yi me hako.

⁶Ahemombe'upyra nhande momoranduvi nhande mögitavo. Ahe ja rüi ti xako a'ero. Tipotaruhuyme ti ite'varuhuva'ea. ⁷Ahere'yjuhua ombohete ha'angava Tupana'garüiva'ea no hako. Tupana'ga rembikwatijarukara ahe mombe'u javo:

“O'u'o'u gá oina toryva apovo.

A'ero gá pyi o'ama Tupana'garüiva'ea mboheteavo,” e'i ikwatijara ahe mombe'gwovo hako.

Ahe ja rüi ti xako a'ero. Timboheteyme ti ha'angava Tupana'garüiva'ea.

⁸Ahere'yjuhua gwerekö ojipeva'ea rembirekova'ea hako. Nurā ahe manoi ara rupi ve vinte e três milve'gá onhimongyavo. A'ereki Tupana'ga oapitiuka ahe hako. Ahe ja rüi ti xako a'ero. Tirekoyme ti ojipe'gá nembireko'gá.

⁹Ahere'yjuhua ombokwerajahi nhandepojykaharete'ga onhiroyrōyromo jipi hako. Nurā ga mboja mondomondoi ahe ve ahe hu'uuka ahe apitiuka hako. Ahe ja rüi ti xako a'ero. Timbokwerajahivyme ti nhandepojykaharete'ga monhimonha'ngavo.

¹⁰Ahere'yjuhua e'ie'l te'varuhu onhiroyrōyromo jipi hako. Nurā Tupana'ga ahe apitiukari ojipyrive'ga pe. Ahe ja rüi ti xako a'ero. Xa'ete'varuhuyme ti nhanenhiroyrōe'yma.

¹¹Nahanahā ahe rekoi hako. A'ea koi ojipe'gá momorandu. Igwete Tupana'ga ikwatijarukari aherekoagwera mombe'gwovouka a'ea ti

tapemoğita javo nhande ve. Tapekote'varuhui ti a'ero. A'erekı momina ġwərī yvya yvyareheva'ea reheve nhande hugwi.

¹²Tape'eı ti pejive: "Jijikohetero ġwaramo Cristo'ga rehe po ti ji ndakote'varuhua'javi nehē," tape'eı ti. Mara'ngu po ti pe kotihī pejikote'varuhua'java nehē? Penhimboko'i ti. Pejapyaka katu ti tapekote'varuhua'javyme ti a'ero. ¹³Pekwaha pe mbatera rahya jipi. Nanongara jitehe reki ojipe'ğä okwaha no. Emo po ti Tupana'ga oho ġwembib'ea rupi pe pokoga jipi. Ga nomondoahivuhuukari hahyhetehuva'ea pe me. Hahyrame pe me po ti ga pe mbopopoakari hehe nehē. Ga po ti pe mbo'e nehē nahā ti peko javo nehē. A'ero po ti pe nhimomiranambavi hahya pe nehē.

¹⁴Nhiirū, tapembohetei'l'i ti ha'angava Tupana'garūiva'ea. ¹⁵Pekwaha hete pe mbatera, a'e ji pe me. Penhimombaragwaha hete ti a'itituhēva'ea rehe a'ero kiro ji nhl'iğame pe me. ¹⁶Amoamome nhande i'ui vinho pão raygwe'roga reheve xajapyaka kiro Cristo'ga manoagwera rehe javo. Nhande i'urame vinho copopypeva'ea nhande ei Tupana'ga pe: "Ndepyry hete nde Cristo'ga rekoa reka'vogauka ga momanomouka ore ve," xa'e nhande ga pe. Nhande i'urame vinho copopypeva'ea nhande jogwerekoi nhanenhimbojikoty'a Cristo'ga pavēi garekoa rerekovo. Nhande i'urame pão nhanerembihaygwe'roga nhande jogwerekoi nhanenhimbojikoty'a Cristo'ga pavēi Cristo'ga ra'oa rerekovo. ¹⁷Nhandere'yjuhu nhande novia. Emo nhande xajogwereko pa nhandejikoty'a Cristo'ga pavēi ojipejiva'ero. A'erekı nhande nhaporemo ti'u akoja jitehe pão ojipejiva'ea.

¹⁸Pehepia ti judeus'ga ndekoagwera no. Gweru ığa mbiara jipi imondovouka Tupana'ga pe ikwavaləhava rehe. Aerē ığa i'ui mo. I'urame Tupana'gapeva'ea ığa jogwerekoi ojikoty'a Tupana'ga pavēi. ¹⁹Oro Tupana'garūiva'eapeva'ea, marāi ji jupe a'ero? Oko tehe reki Tupana'garūiva'ea, a'e ji, ığanembikwawa'ęga pavēi – kiroki ikwava'embyra Tupana'garūiva'ea pe. ²⁰Imondorame mbatera jupe ikwavaləhava rehe Tupana'ga pe rüi ığa imondoi. Omondo ığa Diabo'gapyriva'ea pe reki anhağa pe, a'e ji. Ndapotari ji pejikoty'ara Diabo'gapyriva'ea pavēi. ²¹Pe'u pe copopypeva'ea nhandepojyaharete'gapeva'ea. Tape'ui po pe copopypeva'ea Diabo'gapyriva'eapeva'ea no hamo. Pe'u pe mbatera ikwava'embyra nhandepojyaharete'ga pe. Tape'ui po pe mbatera ikwava'embyra Diabo'gapyriva'ea pe no hamo. ²²I'urame a'eapeva'ea po ti nhande nhandepojyaharete'ga monhimboahivuhui nhandejive nehē. A'ero po ti ga imbohahyukari nhande ve nehē. A'erekı ga ipopoakaruhu hete nhande hohe pa.

Ji rupi jitehe ti peho, ei ahe

²³Pe'ji po pe: "Cristo'gareheva'ero ġwaramo nhande ndikwakuvaljavi. A'ero ji rekoi nhiremimbotarimova'ea rehe," pe'ji po pe. Na tuhē nhande ndikwakuvaljavi novia. Emo amoamome ndapyryvi reki ojipe'ğä pe nhande rekoramē nhaneremimbotarimova'ea rehe. Amoamome nhanderekoramē nhaneremimbotarimova'ea rehe nhande ndipokopokogi

reki ojipe'̄ga Cristo'gareheve'̄ga. ²⁴Nhandejive jate rūi po nhande imombyryvi hamo. Timombyry po nhande ojipe'̄ga pe hamo no.

²⁵Nahā ti peko a'ero. Pe'u pa ti mbiara iphyggame ima'ēhai pe. Tape'ei ti ̄ga pe: "Pemombe'u ti ji ve. Omondo jipe ̄ga agwa Tupana'garūiva'ea pe ikwaval'ēhava rehe inōga? Marā a'ero?" Tape'ei ti a'ea ̄ga pe. Pe'u pa ti javeyma. Tapemongotehei ti pejipy'a mbatera rehe i'gwovo a'ero. ²⁶A'ereki Tupana'ga mombe'uhava e'i:

"Yvya ko nhandepojyakaharete'̄ga apoa yvyakotyva'eareheva'ea nhaporemno," e'i ikwatijara imombe'gwovo.
Pyry tuhē nhande i'ui garembiapo a'ero.

²⁷Po Cristo'gareheve'garūive'̄ga ei pe me: "Pejijo i'gwovo ji pyri," e po ga. Pehopotarame ti peho ga pyri a'ero i'gwovo. Pe'u pa ti garemimbuhura. Tape'ei ti ga pe: "Marā? Eremondo jipe nde agwa Tupana'garūiva'ea pe ikwaval'ēga inōga?" Tape'ei a'ea ga pe. Pe'u pa ti imongotehee'yma pejipy'a hehe i'gwovo pa ga pyri. ²⁸Hovai jate po ojipe'̄ga ei pe me: "Okwaval'ē ̄ga agwa Tupana'garūiva'ea pe." Po ga erame a'ea pe me tape'ui ti a'ero penhāgataruhuramo ga rehe – kiroki ga omombe'u pe me. A'ereki oyvyteri pe ga e'i jupe: "Po Cristo'gareheve'̄ga ndo'ui nanongara hamo," ei ga. ²⁹Pe me ko pyry pe i'ui novia. Emo ga pe ndapyryvi i'ua. Nurā tape'ui a'ero.

Pe'e po pe ji ve a'ero: "Marā naerū? Jipiro'y ji jijikwakuva hugwi i'gwovo pa mbatera. Maraname ji nda'ui naerū ̄ga eteherame jupe ahe ndo'ui javo?" pe'e po pe ji ve. ³⁰"Iurame jipi ji ei Tupana'ga pe: 'Ndepyry hete nde imbuhruka mbatera ji ve,' a'le ji ga pe," pe'e po pe ji ve. "Maranuhūrame ̄ga ete'varuhui ji ve nhirembi'ua rehe ji ekaturame Tupana'ga pe i'gwovo naerū?" pe'e po pe ji ve.

³¹Nahā a'ero, a'le ji. Peko katu ti mbatera urame mbatera aporame no pejikovo katu pa. A'ero po ti ojipe'̄ga pe ndepiagame Tupana'ga mbohetei nehē. "Ndepyry hete nde ̄ga mongokatuavo," e po ti ̄ga Tupana'ga pe a'ero pe mombe'gwovo nehē. ³²Peko katu ti a'ero. Tapemongote'varuhui ti judeus'̄ga. Tapemongote'varuhui ti judeus'garūive'̄ga no. Tupana'gareheve'̄ga ti tapemongote'varuhui Jesus'gareheve'̄ga. ³³Ji rupi jitehe ti peko katu a'ero. Ji tamonhimohemuka pa ojipe'̄ga jijihe jipi. Namombyrypotari ji jijive jate. ̄Ga pe nhaporemno ji imombyrypotari jipi tojiko ti ̄ga Jesus'ga rehe javo.

11 ¹Cristo'ga rupi jitehe ji hoi. Na jitehe ti peho ji rupi.

Kunhangwera'̄ga ndekoa ̄ga jatykarame

²Pyry hete pe napemoka'nhymi jipi jirekoagwera pejipyri. Peho pe nhiremimbo'ea rupi no. A'ereki Cristo'gareheve'̄ga nemimombe'ua rehe ji pe mbo'e'i.

³Takwahavuka ti a'ero pe me. Cristo'ga ko huvihava'ga akwaimbae'̄ga pe. Akwaimbae'̄ga ko huvihava'̄ga ̄gwembireko'̄ga pe. Tupana'ga ko huvihava'ga Cristo'ga pe. ⁴Ndapryvi a'ero akwaimbae'̄ga nhakāgahovi onhi'īgame Tupana'ga pe ̄gandovaki Tupana'ga mombe'urame ojipe'̄ga pe no. Onhakāgahovame po ̄ga imbote'varuhui Cristo'ga pe ga ko jiruvihava'ga rūi javo.

⁵Emo kunhangwera'ňga nhakaňahove'yamate ndapyryvi ſa nhl'iňgame Tupana'ga pe ſandovaki ſa Tupana'ga mombe'urame ojipe'ňga pe no. Onhakaňahove'yamate po ſa ei: "Nhirembireko'ga ko huvhava rüi ji ve," e po ſa. Nanongara'ňga ko ſa ja – kiroki ſa, ojipe'ňga opí ſa'ava ſa hugwi tipoyjaryme ti ſa javo. ⁶Onhakaňahove'yamate po ſa tokyti pa o'ava a'ero hamo. Po ſa ndopotari opojayjare'yamamo oapina rehe, a'ero po ſa tonhakaňaho hamo. Tonhakaňaho po ſa onhl'iňgame Tupana'ga pe ſandovaki ga mombe'urame no hamo.

⁷Akwaimbae'ňga po nonhakaňahovi hamo. A'ereki Tupana'ga oapo akwaimbae'ňga ojil'java'ero. Ğandeaporogita Tupana'ga reaporogita ja. Kunhangwera'ňga ki a'e te ſandaporogita akwaimbae'ňga ndeaporogita ja. ⁸Tupana'ga ndoapoi reki akwaimba'eva'ea kunhangwerava'ea ra'oa pyvö. Ga oapo kunhangwerava'ea akwaimba'eva'ea nharukaňga pyvö hako. ⁹Na jitehe Tupana'ga ndoapoi akwaimba'eva'ea kunhangwerava'ea pe. Ga oapo kunhangwerava'ea akwaimba'eva'ea pe topoko ti hěa ga javo hako. ¹⁰A'ero po kunhangwera'ňga tuhě e'i onhakaňahova pe hamo yvagipeve'ňga nembiepiaga ſwaramo. ¹¹Ojikoty'aro ſwaramo nhandepojyakaharete'ga pavěi ſa jikogi ojogwehe jipi kunhangwera'ňga akwaimbae'ňga pavěi. ¹²A'ereki ymya Tupana'ga oapo kunhangwerava'ea akwaimba'eva'ea nharukaňga pyvö. Nahă kunhangwerava'ea ohě akwaimba'eva'ea hugwi. Emo kiro akwaimbae'ňga o'a kunhangwera'ňga hugwi. Tupana'ga reki oapopavuka okovo.

¹³Pehe ti penhimombaragwaha hehe. Pyry pe me kunhangwera'ňga nhl'iňgame Tupana'ga pe ſandovaki ſa nhakaňahove'yamate naerū? Ahă, a'e ji. ¹⁴Pekwaha pe pejivytyeri pe akwaimbae'ňga avukuhua ġambopojayjare'yma. ¹⁵Kunhangwera'ňga avukuhua ki a'e te ſambokatua rupiara. A'ereki Tupana'ga omondo a'ea ſa pe toakaňaho'i ti ſa a'ea pyvö javo. ¹⁶Momina nhl'iňga a'ea rehe a'ero. Po ojipe'ňga ji rayvapotari ſa'akaňahova rehe, a'ero po ji ei ſa pe: Na tuhě ore rekoi. Nahă jaral'ňga ndekoi no Cristo'gareheve'ňga ojatykaramo Tupana'ga mboheteavo.

Ahe o'u ikwahava'java Cristo'ga manoagwera

¹⁷Kiro pe mbo'erame po ti ji nopolbohetei nehě. Anhi'iňahy po ti ji pe me nehě. A'ereki pe jatykaramo Tupana'ga mboheteavo a'ea ko pendekokatuaňwama rüi reki. Peko te'varuhu reki pe. ¹⁸Tanhi'ň na'lé pe me pejogwayvara rehe a'ero. A'ereki ojipe'ňga omombe'u a'ea ji ve. "Corintopeve'ňga ojatykaramo ſa jogwayvayvari jipi. ſa ndojihe'akatui," ei ſa pe mombe'gwovo ji ve. Arovia gwere ji ġanhi'iňga. ¹⁹Tupana'ga po e'i a'ero: "Na ſa jogwayvari tomboukwaha ti okokatuve'ňga a'ero." ²⁰Pejatykaramo pe ei: "Ti'u ti nhandejapyakavo nhandepojyakaharete'ga rehe," pe'e tehe pe jipi. Emo reki pe ndapekoi ga rehe pejikote'varuhuro ſwaramo i'urame. ²¹Pejihe reki pe peko. A'ereki i'urame jararamo pe pe'u jipe ima'ěa renonde. Jara'ňga ndogwerekoi reki. Nură ko ty'ara jara'ňga jukai. Jara'ňga ki a'e te heagwyry vinho i'uhetero ſwaramo. ²²Ndaperekoi tuhě po pe onga naerū tape'u ipype? Ndapekoal'javi po pe Tupana'gareheve'ňga ndehe naerū imbatere'ýve'ňga

mbopoyjayjare'yma naerū? Marāi po ti ji a'ero pe me nehē naerū? Opombohete po ti ji a'ea rehe naerū? Nopombohetei tuhē po ti pe a'ero nehē.

²³ Amombe'u ko ji pe me nhandepojyakaharete'ga remimbo'eagwera ikwehe – a'ea ga omombe'uuka ji ve. Nahā a'ero. Omanoa renonde Jesus'ga rekoī ġwemimbo'ehara'ġa pavēiypy tunimo ikwehe. Judasva'ea omondouka ġwerī ga guardas'ġa po pe tojuka ti ġa ga javo. A'ea renonde Jesus'ga ipyhygi pāo.

²⁴ Igwete ga ei Tupana'ga pe: “Ndepyry hete nde imbuhua ore ve,” ei Jesus'ga javo ga pe. Igwete ga haygwe'rogwe'rog i mondovo ġwemimbo'ehara'ġa pe. “A'ea ko jira'oa, a'le ji jupe,” ei ga ġa pe. “Pe'u kiro. A'ereki jira'oa ji anhikwawa'ē kiro pe ndepykaramo nhimanorame,” ei ga. “Aerē ti pe'u'ala'jaal'ja pāo a'ero tanhimoka'nhymyme ti,” ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe ikwehe.

²⁵ Na jitehe ġa i'urē mbatera Jesus'ga ipyhygi copo vinho ryrua. Igwete ga imondoi ġa pe javo. “Pe'u kiro copopypeva'ea,” ei ga. Igwete ga imombe'ui gwekoā ġa pe. “Aheka'voguka po ti ji jirekoā ġa pe jijijkauka nehē,” ei ga. “Nahā po ti ji manoi yvyakotyve'ġa ndepyga. A'ereki Tupana'ga e'i ipyahuva'ea imombe'gwovo. ‘Garekoā reka'vogame po ti ji imombori ġandekote'varuhua ġa hugwi,’ ei Tupana'ga,” ei ga. “Nurā jirekoā reka'voga ġwaramo a'iti hete tuhē po ti Tupana'ga imombori he'yjuhuve'ġa ndekote'varuhua ġa hugwi nehē ġwembi'ea rupi,” ei Jesus'ga ġa pe. “Pe'u ti a'ero vinho copopypeva'ea. Pe i'ua'jaal'javame ji kwahavalja a'ero nehē,” ei Jesus'ga ġwemimbo'ehara'ġa pe. ²⁶ A'ea ko Jesus'ga nhii'igagwera ikwehe. Igwete ji ei pe me: Garural'java renonde nahā po ti pe i'ua'jaal'javi pāo copopypeva'ea rehevē. I'ua nanani po ti pe ikwahavukari ojipe'ġa pe gamanoagwera nehē.

²⁷ Peko katu ti a'ero i'urame pāo copopypeva'ea rehevē Cristo'ga manoagwera herekokatuavo. Kiroki ga oko te'varuhu i'gwovo – ga ombotegwete Cristo'ga ra'oa garekoā rehevē, ga ombotegwete gamanoagwera a'ero. ²⁸ Nurā ti pekwaha na'lē pejeaporōgita i'ua renonde. Pendeaporoğita pyryvame ti pe'u pāo copopypeva'ea rehevē herekokatuavo a'ero nehē. ²⁹⁻³⁰ Pepyteripeve'ġa ki a'le te nonhimobaragwahavi nhandepojyakaharete'ga manoagwera rehe ġa i'urame pāo copopypeva'ea rehevē. Nanongara'ġa pe Tupana'ga ombohahyuka a'ero. Nurā pepyteripeve'ġa tetirūaramo opopoakare'yma onhimongyavo. Jara'ġa omano no. ³¹ Po ti nhande ikwahavi nhandereaporoğitapyryva na'lē i'ua renonde, a'ero po ti ga nombohahyukari nhande ve nehē. ³² Imbohahyukarame nhande ve ga nhande mbo'e'i nhanderekote'varuhua rehe tomombi ti ġa a'ea javo. Ga nhande mbo'e'i te'iyme ti ga nhanderekote'varuhua pe o'erame oarōe'ŷve'ġa pe nehē ġa mondovo hahya'ea ruvhava pype nehē.

³³ Nhiirū, pejatykarame i'gwovo Cristo'ga manoagwera kwahaval'java tape'unā'ēi ti a'ero. Pe'ji ti pejohupe: “Na ti ġa ndupavi na'ē,” pe'ji ti.

³⁴ Tape'unā'ēi ti mbatera Tupana'ga ti tombohahyukaryme pe me. Po ti ty'ara jara'ġa jukahetei, a'ero po ti ġa ġwonga pe na'lē i'ui mo hamo.

Jihoramē pe pyri po ti ji pe mbo'e'i jara rehe pe nderekovo nehē.

Tupana'ga ra'uva ahe mbokarakatu

12 ¹Nhiirū, tamombe'u ti kiro pe me Tupana'ga ra'uva remimbuhura Cristo'gareheve'ga pe. A'ereki a'ea rehe pe ikwatiijari ji ve ikwehe. A'ea ji tamombe'u katu kiro pe me tapekwaha hete ti javo. ²Pekwaha pe pejikoagwera. Pe ndapejikogi Cristo'ga rehe ikwehe. Nurā ūga pe mbopogwepogweuhui ġwemimbotarimova'ea rupi imboheteuka pe me ha'angava Tupana'garūiva'ea okojirūiva'ea. ³A'ero ji takwahavuka kiro pe me Tupana'ga ra'uva remimbo'ea. Tupana'ga ra'uva ombo'lerame ūga nombotegwetei Jesus'ga a'ero. Tupana'ga ra'uva ombo'lerame jate reki ūga ei: "Jesus'ga ko orepojyakaharetero oko," ei ūga.

⁴Tupana'ga ra'uva ombuhu paravuhu nhandekarakatua. Gara'uva jitehe reki ombuhu pa nhande ve nhande nanenani. ⁵Nhandeporavykyo ojoatyatyvi ojohugwi novia. Emo Jesus'ga pe jitehe nhande xaporavykyo nhandekovo. ⁶Nhandekarakatua ojoatyatyvi ojohugwi novia. Emo Tupana'ga jitehe nhande mbokarakatu pa nhande rerekovo.

⁷Tupana'ga gwepiuka gwa'uva remimbuhura nhande nanenani topoko pa ti ūga ojipe'ga javo. ⁸Nahā Tupana'ga ra'uva nhande mbokarakatu pa. Ojipe'ga pe gara'uva omombe'uuka Tupana'ga rembikwahava. Tupana'ga ra'uva jitehe ombo'euka ojipe'ga pe a'itituhēva'ea kwahava rehe. ⁹Gara'uva jitehe ombojiko hete ojipe'ga Tupana'ga rehe. A'ea jitehe omombiguka ojipe'ga pe ġatetirūa ūga hugwi. ¹⁰A'ea jitehe oapouka ahemonhimomby'ava'ea ojipe'ga pe. Ojipe'ga pe a'ea omombe'uuka Tupana'ga nhi'iiga. Tupana'ga ra'uva omombaragwahavuka ojipe'ga pe ġwemimbotarimova'ea. A'ero ga ikwahavi javo Tupana'ga ra'uva ūga mbokarakaturame. Ga ikwahavi javo Tupana'ga ra'uvarūiva'ea ūga mbokarakaturame. Tupana'ga ra'uva ombokarakatu ojipe'ga monhil'iparavuhuavo. A'ero ko ganhil'iiga yyvakotyve'ga nembikwahave'ŷva'ea. Ojipe'ga pe Tupana'ga ra'uva okwahavuka akoja'ga nhi'iiga imombe'ukatuavouka nhanerembikwahave'ŷva'ea tokwaha pa ti ūga javo. ¹¹Tupana'ga ra'uva jitehe ombokarakatu pa ūga a'ero. A'ea jate ombokarakatu paravuhu ūga nañanani ġwemimbotarimo okovo.

He'yī nhanda're'oareheva'ea

¹²Ta'e ti kiro nhanda're'oal'java'ea mombe'gwovo. Ojipeji ahera'oa rekoi novia. Emo ahera'oa gwerekoh he'yiva'ea ojihé: ahetfia, ahepoti'a, ahepy'a no. Ahera'oareheva'ea nhaporemo ojihé'a reki ojogwehe onhimongovo ojipejiva'ero ahera'oro. Na jitehe nhande re'yiro Cristo'gareheva'ero nhanenhimongyavo novia. Emo nhande nhaporemo xako ojipejiva'ea'java'ero Cristo'ga pavéi.

¹³A'ereki Tupana'ga ra'uva nhande mongo pa ojipejiva'ea'java'ero. Nhande xako paravuhu novia. Jara'ga ko judeusramo, jara'ga judeus'garūiva'ero. Jara'ga oporavykyo tehe ojipe'ga pe opiro'ye'yima ūga hugwi. Jara'ga oporavykyo opiro'yro ojipe'ga hugwi. Nhande pyri nhaporemo ko Tupana'ga ombuhu gwa'uva jitehe.

¹⁴ Pehepia ahera'oa a'ero. Ojipejiva'ea jate rūi ahera'oareheva'ea. He'yiva'ea reki ahera'oa gwerekō ojihe. ¹⁵ Po ahēpya ei: "Ji ko ahēpoa rūi. Ji ahera'oareheva'ea rūi reki a'ero." Ahēpya erame a'ea po i'tehei ikwahave'yma javo. A'ereki ahēpya ko ahera'oareheva'ero tuhē reki oko. ¹⁶ Po ahēpyakwara ei: "Ji ko ahēreakwara rūi. Ji ahera'oareheva'ea rūi reki a'ero." Ahēpyakwara erame a'ea po i'tehei. A'ereki ahēpyakwara ko ahera'oareheva'ero tuhē reki oko. Na jitehe nhande re'yiro Cristo'gareheva'ero nhandekarakatuparavuhuavo ojipe'gā pokoga. Ojipejive'ga jate rūi reki Cristo'gareheva'ero. Po ojipe'ga ei: "Ikarakatu ġā japovo ahemonhimomby'ava'ea. Ji ndajikarakatui japovo a'ea. Ji Cristo'gareheva'ea rūi reki a'ero." Ga erame a'ea po ga etehei ikwahave'yma. A'ereki ga Cristo'gareheva'ero tuhē reki oko.

¹⁷ A'ea'ja ji pe me. Pehepia ahera'oa. Po ahēreakwara jate hekorame gara pyvō po ahe hēnduvi hamo naerū? Po ahēpyakwara jate hekorame gara pyvō po ahe hetuni a'ero hamo naerū? Nahā ji ei Cristo'gareheve'gā mombe'gwovo a'ero no. Po ahemonhimomby'ava'ea apohara'gā jate ġā ndekorame ma'gā po omombe'u Tupana'ga ojipe'gā pe hamo naerū? ¹⁸⁻²⁰ Ahera'oareheva'ea nhaporemo reki Tupana'ga omongo katu ahera'oa rehe ġwemimbotarimo. Po heheva'ea jate hekorame ojipejiva'ea jate, marā po ahera'oa rekoi a'ero hamo naerū – kiroki a'ea rehe oko heheva'ea? He'yī reki ahera'oareheva'ea. Emo ojipejiva'ea ahera'oa. Na jitehe nhande nanenani Tupana'ga nhande mongoi ojihēva'ero nhande mbokarakatuparavuhuavo ġwemimbotarimo. Po ojipejive'ga jate ga rekoramē Cristo'gareheva'ero marā po nhande xajihe'a ojogwehe Cristo'ga pavēi hamo naerū? Nhanderēyjuhu reki nhande Cristo'gareheva'ero. Emo nhande xako ojipejiva'ea'java'ero Cristo'ga pavēi nhandekarakaturo nhandejopokopokoga.

²¹ Ahēreakwara nde'i ahēpoa pe: "Ji ndajikogi nde rehe," nde'i jupe. Na jitehe aheakaġā nde'i ahēpya pe no: "Ji ndajikogi nde rehe," nde'i jupe. A'ereki ahera'oareheva'ea ojiko tuhē ojogwehegwehe. Na jitehe Cristo'gareheve'gā jikogi ojogwehegwehe no.

²² Jara pe nhandlera'oareheva'ea pe nhande ei ipopoakare'ŷva'ea. Emo xajiko hete reki nhande nanongara rehe. ²³ Jara pe nhande ei okoteheva'ea. A'ea nhande imbojigwagi tireko katu ti javo. Jara nhande ndihēpiukari ojipe'gā pe. A'ea rehe nhande timongi katu tapy'ynhapira a'ero tohepiagyme ti ġā javo. ²⁴ Kiroki kojīl'i ikatu nhande ve nhandlera'oareheva'ea – a'ea nhande nimbojigwagi a'ero. Tupana'ga tuhē ombojihē'a pa ahera'oareheva'ea tombojigwa hete ti ġā okoteheva'ea javo nhande ve. ²⁵ Nahā Tupana'ga imbojihē'akatui ahera'oareheva'ea a'ero tokote'varuhuyme ti heheva'ea ojohupeupe javo. "Ti'ağata pa ti ahera'oareheva'ea ojogwehegwehe," ei Tupana'ga. Na jitehe Tupana'ga nhande mbojihē'akatui ojipejiva'ea'java'ero tokote'varuhuyme ti Cristo'gareheve'gā ojohupe javo. "Ti'ağata pa ti ġā ojogwehegwehe ojogwerokatuavo," ei Tupana'ga nhande ve. ²⁶ Hahyrame ojipejiva'ea pe ahera'oareheva'ea pe hahy jara pe nhaporemo a'ero. ġā imombyryvame ojipejiva'ea pe a'ea ko pyry jara pe nhaporemo no. Na jitehe hahyrame ojipejive'ga pe Cristo'gareheve'ga pe hahy

jara'gá pe nhaporemo Cristo'gareheve'gá pe nhaporemo. Ojipe'gá imombyryvame ojipejive'gá pe Cristo'gareheve'gá pe jara'gá ndorypavamo ga pavēi a'ero.

27 Penhinanhinani peko Cristo'gareheva'ero. Igwete ojipejiva'ero pe jihe'ari ojogwehe Cristo'ga pavēi. 28 A'ero pe jatykatykai Tupana'ga mboheteavo. Igwete Tupana'ga pepyteripevel'gá mo'emo'ei tojopokopoko ti ̄ga javo. Jara'gá pe ga ei: “Ga hohe pa po ti pe. Cristo'ga moirūharamo po ti pe peko nehē,” ei ga. Jara'gá pe ga ei: “Cristo'ga moirūhara'gá ndehohyva'ero po ti pe peko. Pe po ti nhinhi'īga mombe'uharamo peko nehē,” ei ga. Jara'gá pe Tupana'ga ei: “Nhinhī'īga mombe'uhara'gá ndehohyva'ero po ti pe peko. Ojipe'gá mbo'eharamo po ti pe peko nehē tapemongo ti ̄ga Cristo'ga n̄hi'īga rupi,” ei ga ̄ga pe. Jara'gá pe Tupana'ga ei: “Pe po ti peapo ahemonhimomby'ava'ea nehē.” Jara'gá pe ga ei: “Pe po ti pemombiguka ojipe'gá tetirūa ̄ga hugwi nehē.” Jara'gá pe ga ei: “Pe po ti ojipe'gá pokopoko imbatere'ŷvel'gá nehē ipopoakare'ŷve'gá nehē no.” Jara'gá pe Tupana'ga ei: “Pe po ti ojipe'gá moğitai ̄ga mondombodo.” Jara'gá pe ga ei: “Opombokarakatu po ti ji pe monhi'īparavuhuavo nehē. Penhi'īga po ti vyvakotyve'gá nembikwahave'ŷva'ea a'ero nehē,” ei Tupana'ga ̄ga pe.

29 ̄Ga nhaporemo rüi reki Cristo'ga moirūhara'gá a'ero. ̄Ga nhaporemo rüi Tupana'ga n̄hi'īga mombe'uhara'gá. ̄Ga nhaporemo rüi ̄gambo'ehara'gá. ̄Ga nhaporemo rüi oapo ahemonhimomby'ava'ea. 30 ̄Ga nhaporemo rüi Tupana'ga ̄ga mbokarakatui imombigauka ̄ga pe ojipe'gá tetirūa ̄ga hugwi. ̄Ga nhaporemo rüi Tupana'ga ̄ga monhi'īgi imongovo ̄ganhi'īga nhanerembikwahave'ŷva'ero. ̄Ga pe nhaporemo rüi Tupana'ga imombe'ukwahavukari ̄ganhi'īga nhanerembikwahave'ŷva'ea. 31 Pepota tuhē ti pejive a'ero Tupana'ga ra'uva remimbuhura a'ea remimbokarakatua – kiroki koji'l'i pyryva'ea ojipea hohe.

Igwete ji kiro imombe'una'ei pe me penemiarōhetea tapendeaporogiita katu ti javo. A'erekijoji'l'i pyry hete tuhē nhande ojipe'gá arō hete a.

Tiarō hete nhande ojipe'gá

13 ¹ Po nhande n̄hi'īgi hajiheve'gá n̄hi'īgimo yvagipeve'gá n̄hi'īgimo no. Po nhande niarōi ahe nhanenhi'īgame ̄ganhi'īgimo, a'ero po nhande n̄hi'ītehei reki imotininiuhūva'ea ja hahyahivuhuva'ea ja.

² Po Tupana'ga nhande mbokarakatui imombe'gwovouka onhi'īga. Po nhande niarōi ahe imombe'urame, a'ero po nhande rekotehei reki.

Po nhande ikwahapavi mbatera ikwahava Tupana'ga rembikwahava onhimiva'ea. Po nhande niarōi ahe nhande ikwahapavame mbatera, a'ero po nhande rekotehei reki.

Nhande jikohetero ̄gwaramo Tupana'ga rehe po ga nhande pokogi vytyruhua mbojipe'auka nhande ve nhande erame jupe pepe'a javo. Po nhande niarōi ahe nhande jikoheterame Tupana'ga rehe nahā javo, a'ero po nhande rekotehei reki.

³ Po nhande ima'ema'embavi nhanembatera imbatere'ŷve'gá pe. Po nhande niarōi ahe nhande ima'embavame, a'ero po nhande ima'ētehei. Nhaneremima'embava nomombyryvi reki nhande ve.

Po ̄ga ei nhande ve: “Pe pohire’yma ̄gwaramo Cristo’ga hugwi po ti ore imbokaipavi penda’oa nehē,” e po ̄ga nhande ve. Nhandepohipotare’ymame ga hugwi po nhande ikwava’ēgi nhanderā’oa ̄ga pe a’ero tombokai ti ̄ga javo. Po nhande niarōi ahe nhanenhikwava’egame ̄ga pe, a’ero po nhande nhikwava’ētehei reki. Nhanenhikwava’ēga nomombyryvi reki nhande ve.

⁴Nhande ojipe’̄ga arōheterame nhande nianhimonha’ngajipei ̄ga ndehe jipi. Timombyry nhande ̄ga pe. Nhande ojipe’̄ga arōheterame nhande nianhimyrōi ̄ga ndehe. Nianhimbohetei nhande ji ko ̄ga hohe jave’yma. ⁵̄Ga arōheterame nhande xako katu tuhē ̄ga pe. Nhandejihé jate rūi nhande xako. Nhande nianhimboahivi ̄ga pe. Nhande ndikwahava’ja’javi ojipe’̄ga ndekote’varuhua nhandejive. ⁶̄Ga arōheterame nhande nianderoryvi ̄gandekote’varuhua rehe. ̄Gandekokatua rehe nhande roryroryvamo. ⁷̄Ga arōheterame nhande xanhimomirana jipi ̄ga ndekote’varuhurame nhandejive. Tiarō hete nhande avuirama. “Aerē po ti pyryvamo nehē,” xa’e nhande jipi. Nhande xajiko ojipe’̄ga ndehe jipi. Xanhimomirana nhande jipi a’ero.

⁸̄Ga arōheterame nhande niarombigi tuhē ̄ga. Opi po ti nhandekarakatua nehē Tupana’ga remimbuhura. Tupana’ga n̄hi’īga mombe’ua po ti opi. ̄Ganhī’īga po ti opi no nhanerembikwahave’yva’ea. Mbatera kwahava po ti opi nehē no. ⁹Āgwamo ndikwahapavi nhande. Nhande nimombe’ukwahapavi Tupana’ga n̄hi’īga no. ¹⁰Tupana’ga ki a’e te okwha pa. Cristo’ga rurame po ti opa nhanerembikwahapave’yma nehē.

¹¹Jivoja’irame ji ndakwahapavi ikwehe. Tayri’̄ga ja ji n̄hi’īgi a’ero ikwehe. Ndajireaporogitakatui ji no. Nanhimobaragwahakatui ji mbatera rehe no jivoja’iro ̄gwaramo ikwehe. Aerē jiyyuakarame ji pohiri tayri’̄ga ndeaporogita’java’ea hugwi.

¹²Hepiagame espelho pyvō nhande ndihepiatuhetei. A’ereki nhanderā’angava tehe nhande tihepiá. Na jitehe āgwamo nhande ndikwahahetei Tupana’ga repiage’ymame. Aerē po ti nhande a’ea ga repiakatui ga kwahava nehē. Ojogwovavo po ti nhande jogwepiagi Tupana’ga pavēi. Āgwamo nhande ndikwahapavi ga. Ga ki a’e te nhande kwaha hete pa. Na jitehe po ti nhande ga kwahahetei nhandekovo ga pyri nehē no.

¹³Nahā hekoi avuiramava’ea a’ero:

Xajiko nhande Tupana’ga rehe.

Tikwaha nhande pyryvāgwama.

Tiarō hete nhande ojipe’̄ga.

Pyry Tupana’ga pe nhande jikogame ga rehe.

Pyry nhande ikwahavame pyryvāgwama no.

Johe’i tehe reki pyry Tupana’ga pe nhanderemiarōhetea.

Ñanhili'iga nhanerembikwahave'ýva'ea

14 ¹Pejirokwa ti ojipe'ga arõheteavo a'ero. Pepota ti Tupana'ga ra'uva remimbuhura penhimbokarakatua. Pepota ti pejikarakatua Tupana'ga nhl'i'iga mombe'ua rehe kaitu.

²Tupana'ga ra'uva ombokarakatu ojipe'ga monhi'iga. A'ero ñanhili'iga nhanerembikwahave'ymagwama. Nahä onhi'i'igame ña nhl'i'igi Tupana'ga pe a'ero. Nhande ve rüi reki ña onhi'i. A'ereki nhande ndikwahavi nanongara ñanhili'iga. ³Emo kiroki ña omombe'u Tupana'ga nhl'i'iga ikwahavuka ojipe'ga pe - ña onhi'i nhande ve tuhë. A'ero ña nhande mbojikoheteukari Jesus'ga rehe. Onogatu ña nhandep'y'a no. ⁴Kiroki ña ñanhili'iga rekoi nhanerembikwahave'ýva'ero - ña onhimbojiko hete Tupana'ga rehe. Ña ki a'e te - kiroki ña omombe'u Tupana'ga nhl'i'iga - ña ombojikoguka pa Jesus'gareheve'ga ga rehe a'ero.

⁵Apota po ji pe napenani penhi'iga hekorame nhanerembikwahave'ýva'ero novia. Koji'i reki ji apota penemimombe'ua Tupana'ga nhl'i'iga rehe. Nanongara'ga nemimombe'ua koji'i pyry ojipe'ga nhl'i'iga hohe nhanerembikwahave'ýva'ea hohe, a'e ji. A'ereki ña omombe'u katu Tupana'ga nhl'i'iga. Kiroki ñanhili'iga ikwahavipyre'ýva'ea - a'ea nhande ndikwahavi. Ojipe'ga ikwahavukarame ñanhili'iga nhande ve a'ea ko pyry jitehe no. A'ero ña Jesus'gareheve'ga mbojikohetei Jesus'ga rehe imombe'urame ña pe.

⁶Nhiirü, po ti nhinhi'iga nhanerembikwahave'ýva'ea ji horame pe pyri nehë, a'ero po ti ji ndopopokogi tuhë nehë. Po ti ji imombe'ui pe me Tupana'ga rembikwahavukara ikwahavuka mbatera pe me, a'ero po ti ji pe pokogi nehë. Po ti ji imombe'ui Tupana'ga nhl'i'iga pe me pe mbo'eavo a'itituhëva'ea rehe, a'ero po ti ji pe pokogi nehë no.

⁷Ehepia ko imonhi'ingava jiru'a'java'ea violão no heaporoğitae'ýva'ea. Inhi'i'igatue'ymame po nhande niamaragwahavi inhimby'ya rehe. ⁸Opy ña trombeta soldados'ga momoranduva tapetavuka ti ña pe kiro javo. Po trombeta nonhi'i'igatui ikwahavukare'yma ña pe, a'ero po ti soldados'ga nonhimboavujikweri tuhë otavukara rehe.

⁹Na jitehe po ti penhi'iga oko aherembikwahave'ýva'ero, a'ero po ti ña ndokwahavi pe nhl'i'igame ña pe a'ero nehë. "Onhi'i tehe po ña upa," e po ti ña pe me nehë. ¹⁰Gwereko paravuhu hete po yyakotyve'ga nhl'i'iga ojoatyatyviva'ea. Ojogwe'ya'ja'ga okwaha reki onhonhi'inhi'iga. ¹¹Emo ji ikwahave'ymame ojipe'ga nhl'i'iga ga ko hajihева'ea ji ve. Ji hajihева'ea ga pe no.

¹²Oro pe, pe nhl'i'igame ojipe'ga pe tokwaha ti ña penhi'iga. Pepota pe Tupana'ga ra'uva remimbuhura penhimbokarakatua pejikovo. Pepota hete ti a'ero penhimbokarakatua - kiroki a'ea nhaporemo Jesus'gareheve'ga mbojikohetei Jesus'ga rehe.

¹³Nurã ji ei pe me: Ñanhili'iga rekoram nhanerembikwahave'ýva'ero te'i ti ña Tupana'ga pe a'ero: "Nhimbokarakatua'ja ti. A'ero po ti ji imombe'ukatui nhinhi'iga ña pe nehë tokwaha ti ña javo," te'i ti ña Tupana'ga pe. ¹⁴Nhinhi'iga

rekorame nhanerembikwahave'ŷva'ero nhinhi'iğame Tupana'ga pe, jihu anhi'î. Emo nhiakağa ndokwahavi a'ea. ¹⁵ Marā po ti ji rekoi a'ero nehē naerū? Anhi'î po ti ji Tupana'ga pe nhinhi'iğä rekorame nhanerembikwahave'ŷva'ero. Anhi'î po ti ji ga pe nhiakağa ikwahavame nehē no. Na jitehe po ti ji nhimby'yi nhinhimby'yja rekorame nhanerembikwahave'ŷva'ero. Anhimby'yi po ti ji nhiakağa ikwahavame nehē no. ¹⁶ Pejatyka pe jipi Tupana'ga mboheteavo ndeypyry nde javo ga pe. Po nenhi'iğä rekoi nhanerembikwahave'ŷva'ero nde nhinhi'iğame Tupana'ga pe, a'ero po ti marā ikwahave'ŷve'ga ei amém na tuhē javo nde nhinhi'imbabavame nehē naerū? A'ereki ga ndokwahavi nde nhinhi'iğame. ¹⁷ Pyry hete po nenhi'iğä Tupana'ga pe ovuhu. Emo nde nerembojikogi ojipe'ga Tupana'ga rehe. A'ereki ga ndokwahavi nde nhinhi'iğame.

¹⁸ Pe hohe pa ji nhinhi'iği nhinhi'iğä rekorame nhanerembikwahave'ŷva'ea noviña. Igwete ji ei Tupana'ga pe: "Pyry hete nde ji mbokarakatui a'ea rehe jipi," a'le ji ga pe. ¹⁹ Emo nhande jatykarame jipi koji'l pyry ji ve nhinhi'iğä rekoi ikwahavukava'ea tambo'e ti ojipe'ğä a'ea pyvō. Po xunhi hete ji nhinhi'iği ga pe noviña. Emo ga okwaha pa reki. Po ji nhinhi'iğihetei nhinhi'iğä rekorame nhanerembikwahave'ŷva'ero, a'ero po ndapyryvi ga pe. A'ereki ga ndokwahavi reki nhirembi'ea.

²⁰ Nhiirū, ipita'ngive'ğä ndokote'varuhukwahavi. Ğa ja ti peko a'ero pejikote'varuhukwahave'yma. Tayril'ğä ndaheaporogitakatui okovo. Ğa ja rüi ti peko a'ero pejeaporogitarame. Peyvuakara ġwaramo ti tapendeaporogita katu.

²¹ Aherembikwatijara omombe'u Tupana'ga nhinhi'iğä ga judeus'ğä mombe'urame. Nahā Tupana'ga ei:

"Jireheve'ğä nohendukatui nhinhi'iğä.

Nurā po ti ji hajihewe'ğä mondoukari ga monhi'iğuka ga pe tokwaha ti ga nhiremimbo'ea javo noviña," ei Tupana'ga.

"Hajihewe'ero ġwaramo ko ġanhi'iğä jireheve'ğä nembikwahave'ŷva'ea.

Emo ġanhi'iğä vehevi po ti nohendukatuukari jireheve'ğä pe nhiremimbo'ea nehē," ei Tupana'ga judeus'ğä remienduve'yma imombe'gwo.

²² Nurā ji ei pe me: Tupana'ga ġanhi'iğä mongo nhanerembikwahave'ŷva'ero Jesus'gareheve'garüive'ğä ti tokwaha jipopoakara javo. Nhande ki a'le te Jesus'gareheve'ero tikwhahavipe gapopoakara. Tupana'ga onhi'iğä omombe'uuka Jesus'gareheve'ğä ti tokwaha javo. Jesus'gareheve'garüive'ğä pe ki a'le te Tupana'ga ndokwahavukari a'ea. ²³ Pejatyka po pe Tupana'ga mboheteavo jipi. Po ti penhi'iğä nhaporemomo nhanerembikwahave'ŷva'ea ikwahave'ŷve'ğä ndurame pepyteri pe Jesus'gareheve'garüive'ğä ndurame no. A'ero po ti ga ei nehē: "Mbipe hete ġanhi'iğä. Heagwyry pa ga a," e po ti ga pe me nehē. ²⁴ Po ti pe nhaporemomo imombe'umbe'ui Tupana'ga nhinhi'iğä Jesus'gareheve'garüive'ğä rurame pepyteri pe ikwahave'ŷve'ğä rurame no. Henduvame penemimombe'uua po ti ga ei: "Kiro ji ikwahavi jirekote'varuhua. Penhi'iğä nhaporemomo omombe'u katu ji ve Tupana'ga rembi'ea jirekote'varuhua

pe,” e po ti ga nehē. ²⁵ Omohē po ti ga gweaporogitate'varuhua oyvyteripeva'ea pendovaki nehē. A'ero po ti ga nhova'apyni Tupana'ga mboheteavo ndepyry hete nde javo nehē. “Tupana'ga oko tuhē pepyteri pe,” e po ti ga pe me nehē.

Nahā nhande rekoi nhandejatykaramē

²⁶ Marā a'ero, nhiiřū? Pejatykaramē jipi Tupana'ga mboheteavo jara'gā onhimby'i Tupana'ga pe. Jara'gā ombo'e ojipe'gā. Jara'gā omombe'u Tupana'ga rembikwahavukara. Jara'gā nhl'iiga ko penembikwahave'ýva'ea. Jara'gā omombe'u katu akoja'gā nhl'iiga penembikwahave'ýva'ea tokwaha ti ̄ga javo. Na tuhē ti peko a'ero pejopokopokoga penhombojikoga Tupana'ga rehe. ²⁷ Po ti penembikwahave'ýva'ea ġanhil'iiga pe jatykaramē mokonha'gā po ti onhi'i a'ero hamo. Ndahe'yive'gā trēsve'gāhohertüive'gā po ti onhi'i hamo. Ojopy'rupy'ru po ti ̄ga onhi'iiga hamo. A'ero po ti ojipe'gā imombe'umbe'ui ġanhil'iiga tokwaha ti ̄ga javo hamo. ²⁸ Po ti nimombe'uhavi ġanhil'iiga pe tonhi'iğyme ti ̄ga pendovaki a'ero. Pendovakie'ý ti ̄ga tonhi'i Tupana'ga pe okovo.

²⁹ Oro Tupana'ga nhl'iiga mombe'uhara'gā no. Na mokonha'gā nhl'iigi, trēsve'gā po. A'ero po ti jara'gā japyakai ġanhil'iiga rehe nahahanahā javo hamo. ³⁰ Po ti Tupana'ga ikwhahavukaramē mbatera ojipe'gā pe ga apygame pepyteri pe, onhi'iğypyve'gā po ti opi hamo ji py'rovo ti ga omombe'u kiro a'ero javo hamo. ³¹ Pe nhaporemo ti pemombe'umbe'u Tupana'ga nhl'iiga a'ero pejopy'rupy'ruavo nhande nhaporemo tikwaha ti henuduva javo. Tapenhombojiko pa ti Tupana'ga rehe a'ero no. ³² Tupana'ga nhl'iiga mombe'uhara'gā imombe'upotaramē ̄ga imombe'ui. Opipotaramē ̄ga pigi no. ³³⁻³⁴ Pejopy'rupy'rue'yamame hahyahivamo penhi'iiga. Nanongara rehe Tupana'ga ndokoi. Pejogwerekokatukatua rehe ga rekoi.

Pe jatykaramē po kunhangwera'gā opi hamo Tupana'ga nhl'iiga henuduva onhi'iğe'yama hamo. Nahā Tupana'gareheve'gā ndekopavi no ojatykaramē ga mboheteavo. Moisésva'ea rembikwatijara e'i jupe no. ³⁵ Ikwhahapotaramē mbatera po ġwonga pype kunhangwera'gā ei ġwembireko'gā pe marā javo hamo. Ndipoyjayjari po kunhangwera'gā onhi'iğame pe jatykaramē Jesus'gareheva'ero hamo.

³⁶ Marā pe ndekouhui naerū? Peheyypuhu pemombe'u Tupana'ga nhl'iiga raikwehe naerū? Pe me jate Tupana'ga ombuhuruka onhi'iiga raikwehe naerū? Ahā reki. ³⁷ Po pepyteripeve'gā ei ojive: “Jihi ko Tupana'ga nhl'iiga mombe'uhara. Tupana'ga ra'uva ji mbokarakatu ji rerekovo,” e po ̄ga. Nanongara'gā po onhimombaragwaha nhiremimoğita rehe hamo. E'i po ̄ga ji ve hamo: “Nhandepojyakaharete'gā Cristo'ga okwatijaruka Paulo'ga pe nhande moğitauka a'ero,” e po ̄ga ji ve hamo. ³⁸ ̄Ga ndekoe'yamame nhiremimoğita rehe tapekoi ̄ga ndehe a'ero.

³⁹ Nhl'iiga, kiro ji ei pe me a'ero: Pe'ji ti Tupana'ga pe: “Ji mbokarakatu ti. A'erekji tamombe'u nenhl'iiga,” pe'ji ti ga pe. Nahā ji ei pe me no: Ojipe'gā nhl'iiga rekoramē nhanerembikwahave'ýva'ea tapemombigti ti ġanhil'iiga. ⁴⁰ Pejatykaramē ti pejopy'rupy'ru katu pejogwerekokatuavo.

Tupana'ga ombogwera Cristo'ga

15

1 Nhiirū, kiro ji ikwahavukara'javi pe me nhiremimombe'upryvagwera Cristo'ga mombe'uagwera. Pehendu katu pe nhinhi'iiga ikwehe. Nhiremimombe'ua rehe pe peko hete kiro a'ero pejikoga Cristo'ga rehe. 2 Po ti pe heroviahetei nhiremimombe'ua avuirama nehē, a'ero po ti Cristo'ga pe nderohoi yvagi pe nehē pe mongovouka avuirama nehē. Po pe herovia'rağuhüi, a'ero po ti ga napenderohoi nehē.

3 Nhiremienduvagwera ji amombe'u pe me ikwehe. Koji'i hete po nhande tihendu katu a'ea ojipea hohe hamo. Nhiremimombe'uagwera ko na: Cristo'ga omano raikwehe tamombo ti ȝandekote'varuhua ȝa hugwi javo raikwehe. Tupana'ga rembikwatijarukara rupi ga manoi. 4 Igwete ȝa gara'oa rerohoi inoȝa itaruvihava kwaruhua pype. Mokōi ahe kirir̄ Tupana'ga ga mbogweravi. ȝwembikwatijarukara rupi Tupana'ga ga mbogweravi raikwehe. 5 Aerē Cristo'ga jipiukari Pedro'ga pe. Aerē ga jipiukari dozeve'ȝa pe no omoirūhara'ȝa pe. 6 Aerē ga jipiukari kiro ve he'yjuhuve'ȝa pe quinhentosve'ȝa pe. He'yjuhuve'ȝa nde'yja jararamo ȝa ndekoji aȝwamo. Jararamo ahe manoi. ȝa nhaporemo ko gareheve'ȝa. 7 Aerē ga jipiukari Tiago'ga pe. Aerē ga jipiukari omoirūhara'ȝa pe nhaporemo.

8 Mbapavamo ga jipiukari ji ve no. Na ja hekoi. Kunhangwera'ȝa gwa'yra mbo'ariperame nhande nimboha'ovi. Na jitehe ji jikogame Cristo'ga rehe nhande nimboha'ovi a'ea no. 9 A'ereki ji ambohahy na'ẽ Tupana'gareheve'ȝa pe jirekote'varuhuavo ikwehe. Nurā ji ei jijive kiro: Jara'ȝa gwyre'i hete ko ji Cristo'ga moirūhara'ȝa gwyre'i hete. Cristo'ga moirūhara'ȝa po ȝa nde'i ji ve hamo novia. A'ereki ji ako te'varuhu Tupana'gareheve'ȝa pe ikwehe. 10 Emo Tupana'ga omombyry reki ji ve ji mongovo Cristo'ga moirūharamo. Nomombyrytehei reki ga ji ve. A'ereki ji aporavyky hete ga pe Cristo'ga moiruamo jara'ȝa hohe pa. Ji tehe rui reki aporavyky. Tupana'ga imombyryvame ji ve ji mbokarakatui ji mboporavykyavo. 11 Nhiremimombe'ua ojo'ja reki ȝanemimombe'ua pavēi. A'ea jitehe pe heroviari a'ero pejikoga Cristo'ga rehe.

Nhanembogwerahava

12 Xa'e nhande jipi: Tupana'ga ombogwera Cristo'ga gamanoa hugwi heikwehe. Maranuhūrame po pepyteripeve'ȝa euhi naerū Tupana'ga nombogweravi omanove'ȝa javo? 13 Po ga nombogweravi ȝa hamo, a'ero po ga nombogweravi Cristo'ga raikwehe hamo. 14 Po ga nombogweravi Cristo'ga hamo, a'ero po ore Cristo'ga mombe'utehei pe me hamo. A'ero po pe jikotehei ga rehe hamo.

15 Nahā no. Po ga nombogweravi Cristo'ga hamo, a'ero po jukwahavamo ore'mbea ore Tupana'ga mombe'urame hamo. A'ereki ore oro'le: "Tupana'ga ombogwera Cristo'ga gamanoa hugwi," oro'le ore ga mombe'gwovo. Po a'iti

omanove'ňga mbogwerave'ymamo, a'ero po ga nombogweravi Cristo'ga hamo. ¹⁶ A'ereki nahā ji a'e: Ğa mbogwerave'ymame po ga nombogweravi Cristo'ga hamo. ¹⁷ Po Cristo'ga ndokweravi, a'ero po pe jikotehei ga rehe hamo. A'ero po ga nomombori pendekote'varuhua pe hugwi hamo. ¹⁸ Po Cristo'ga ndokweravi hamo, a'ero po Cristo'gareheva'ea hoi hahyva'ea ruvihava pype hamo – kiroki ahe omano jipe. ¹⁹ Po nhande ei hamo: "Nhande manoe'ymame jate Cristo'ga imombyryvi nhande ve", a'ero po nhande poria'iheteramo ğa hohe pa hamo.

²⁰ Emo Tupana'ga ombogwera tuhē reki Cristo'ga ikwehe. A'ea ko Cristo'gareheva'ea mbogwerahavağwamamo oko. ²¹ Akwaimba'eva'ea rekote'varuhuro ġwaramo nhande manoi reki. Ojipe'ga rekokaturo ġwaramo po ti nhande kwerava'javi nhanemanoa hugwi nehē. ²² Nahā ji ei. A'ereki Adāova'ea rymyminoro nhandekovo ġwaramo nhande manombavi. Cristo'ga pavēi nhandekovo ġwaramo po ti nhande kwerapavi a'ero nehē.

²³ Nahā Tupana'ga ğa mbogweravi a'ero: Cristo'ga naľe ga ga mbogwera. Aerē na jitehe Cristo'ga rural'javame po ti Tupana'ga ğa mbogweragweravi nehē no Cristo'gareheve'ňga. ²⁴ Aerē mbapava kovy po ti Cristo'ga ikwawa'egi ġwembipojyahava uva'ga pe nehē koro ndeapoa javo Tupana'ga pe nehē. Cristo'ga po ti omombi pa naľe Tupana'ga arōe'ŷve'ňga popoakara tohendu katu pa ti ğa Tupana'ga nhi'iğga javo nehē. Kiroki ğa huviha hete yvaga gwyri pe yvya kovy no – ġapopoakara po ti Cristo'ga omombi pa nehē. ²⁵ A'ereki Tupana'ga e'i nhoğwenonde Cristo'ga pe: "Ndehe ti ġanduvihavamo eko avuirama nehē. Tamongo pa ti nearōe'ŷve'ňga nenhi'iğga rupi," ei ga Cristo'ga pe.

²⁶ Mbapavamo po ti Tupana'ga imombipavi ahemanoa tiruahūheteva'ea nehē. ²⁷ Tupana'ga rembikwatijarukara e'i hako:

"Tupana'ga omongo pa Cristo'ga nhi'iğga rupi," e'i.
Jukwaha reki ikwatijara mombe'u. Tupana'ga imongopavame ga nonhimongoi Cristo'ga nhi'iğga rupi. ²⁸ Ihopavame ganhil'iğga rupi a'ero Cristo'ga jitehe Tupana'ga ra'yra'ga po ti onhikwava'ě Tupana'ga pe nehē Tupana'ga jate ti toko huviavuhuhetero avuirama nehē.

²⁹ Oro ğa – kiroki ğa onhimobatizauka omanova'ea repyga onhimobatizaukare'ŷva'ea repyga – marā ğa ndekoi nanongara rehe naerū? Po Tupana'ga nombogweravi ahe hamo, a'ero po ğa nde'i hamo: Xanhimobatizauka ahe repyga nehē.

³⁰ Oro ore, po Tupana'ga nombogweravi omanove'ňga hamo, a'ero po ore pohiri Cristo'ga hugwi hamo tombohahyyime ti ğa ore ve javo hamo. ³¹ Nhirū, nane'ymi ğa ji jukapotari novia. Amombe'u ji a'ea pe me. A'ereki ji pe mbohetei nhande jikoty'aro ġwaramo Jesus Cristo'ga rehe nhandepojyakaharete'ga rehe. ³² Imombe'upotarame Tupana'ga nhi'iğga ji ğa ndayvayvari Efesopevel'ňga. Ğa ko ja'gwara ja ji ve, a'le ji. A'ereki ğa onharō hete tijuka ti ga javo. Po ji ikwahahetei hahya nhimanomo Tupana'ga nanhimbogwerava'javi javo, a'ero po ji ikwahatehei hahya Tupana'ga nhi'iğga mombe'gwovo hamo. Po Tupana'ga nombogweravi omanove'ňga, a'ero po xako aherembi'ea rupi hamo – kiroki ahe e'i:

“Mara'ngu po ti nhanemanomo ko'emame nehē?

Ti'u hete ti mbatera toryva apovo a'ero.

Ti'u hete ti kāgwitīga no,” ei ahe.

³³Tapenhimoandyandyjukari ti ġa pe.

“Tapekoi ti ġa pavēi jipi – kiroki ġa heaporogita te'varuhu.

Pe ndekorame ġa pavēi po ti ġa ndupi jitehe pendeaporogita ihoi a'ero nehē,” e'i ikwatijara.

³⁴Peapayakwapupu ti imombiga pejikote'varuhua. Jararamo pepyteripeve'ġa ndokoi hete Tupana'ga pavēi. A'e ji a'ea pe me tapepoyjayjaryme ti a'ero.

Nhandera'oa ti okwerava'ja

³⁵Jara'ga po e'i: “Marā po ti omanove'ġa mbogwerava? Marā po ti ġanda'oa nehē Jesus'gareheve'ġa ndaoa nehē?” e po ga javo. ³⁶Nderekwahavihu nde! a'e po ji ga pe. Nde itymame po ha'ynha omano na'le jipi. Narunhe'yamame nahenhu reki mbatera. Na jitehe po ti nhande manoi nhanembogwerava renonde nehē.

³⁷Itymame mbatera po nde neretymi henhuiva'ea. Ha'ynha tehe po nde eret̄y trigo ra'ynha ojipea ra'ynha no. ³⁸Henhunhame Tupana'ga ġwemimbotarimo imondoi ha'oa ha'ynha pe. Ha'ynha hetakwera'ja gwereko gwa'oa a'ero.

³⁹Ojoatyatyi reki ha'oa. Yvyakotyvel'ga gwereko gwa'oa. Mbiara gwereko ojipea gwa'oa. Gwyra'ia gwereko ojipea gwa'oa. Pira gwereko ojipea gwa'oa nohō.

⁴⁰Gwerekoyvagipeva'ea ra'oa. Gwerekoyvagipeva'ea katua yvyakotyva'ea katua pavēi. ⁴¹Kwara gwerekokatua. Jahya katua ojipea. Jaytata'ia katua ojipea no. Ojoatyatyi reki jaytata'ia katua ojohugwi no.

⁴²Nahā po ti nhande mbogweravame a'ero nehē. Otymame nhandera'oa ijugamo. Ombogweravame po ti nhandera'oa ndijugi nehē. ⁴³Otymame nhandera'oa ite'varuhuro. Ombogweravame po ti nhandera'oa ikatuheteramo nehē. Otymame nhandera'oa ndipopoakari. Ombogweravame po ti ipopoakaramo nehē. ⁴⁴Otymame nhandera'oa yvyakotyva'ea. Ombogweravame nhandera'oa po ti Tupana'ga ra'uva remimongopyra nehē. Gwerekonhandera'oa yvyakotyva'ea. Nurā ji ei: Gwerekonhandera'oaġwama no. A'ea Tupana'ga ra'uva omongo nhande ve.

⁴⁵Nahā Tupana'ga rembikwatijarukara i'ei no:

“Tupana'ga omongo jypyve'ga Adāo'ga,” e'i ikwatijara hako.

Aerēve'ga Adāo'ga nhande mongo nhande mboheaporogitapyahuavo. Cristo'ga pe ji ei. A'ereki gaha nhande mboheaporogita pyahu gwa'uvimo. ⁴⁶Jypyako nhande rekoiyvyakotyva'ero. Aerē nhande reaporoğitapyahuro nhandekovo.

⁴⁷Tupana'ga oapo jypyva'ea Adāova'ea yja pyvō. Ahe ko yvyakotyva'ea a'ero. Aerēve'ga ko yvagahugwive'ga Cristo'ga. ⁴⁸Yvyakotyvel'ga ko oho Adāova'ea rupi yjapyvōva'ea rupi. Cristo'gareheve'ġa ko oho Cristo'ga rupi yvagahugwive'ga rupi. ⁴⁹Nhandera'oa ko yjapyvōva'ea ra'oa ja kiro Adāova'ea ra'oa ja. Aerē po ti nhandera'oa yvagahugwive'ga ra'oa ja Cristo'ga ra'oa ja nehē.

⁵⁰ Nhiirū, amombe'u katu ji pe me. Yvyakotyve'gā nda'oa nhande herekorame po ti nhande ndiahoi yvagi pe nehē – perope Tupana'ga oko huvihavuhuhetero. Ijuva'ea ndokoağwami ijuge'ŷva'ero.

⁵¹⁻⁵² Pehendu ti kiro ji imombe'urame aherembikwahavipyre'yma. Jararamo po ti nhande niamanoī ve Cristo'ga rura'java renonde nehē. Emo po ti Tupana'ga nhande mbojirojijiyipavi nehē trombeta nhi'iğame mbapavamo nehē. Trombeta nhi'iğame po ti Tupana'ga ġa mbogweravi na'ē omanove'gā Cristo'gareheve'gā. Nomanoa'javi po ti ġa a'ero nehē. Kotihī hete po ti Tupana'ga nhande mbojirojijiyi a'ero nehē.

⁵³ Yvyakotyva'ero nhandera'oa omano ojugamo. Nurā po ti Tupana'ga imbuhuri hajihева'ea nhande ve nehē. A'ea po ti nomanoī ojuge'yma nehē. ⁵⁴ Imbuhurukarame omanoe'ŷva'lea nhande ve po ti ihoi Tupana'ga rembikwatijarukara japiavo nehē – kiroki e'i:

“Ndogwerekoaljavi kiro ahemanoa.

Tupana'ga omombi pa a'ea kiro,” e'i.

Irūa aherembikwatijara e'i:

⁵⁵ “Nhanemanoa niandepojykapava'javi.

Nhanemanoa nombohahya'ljavi nhande ve,” e'i aherembikwatijara.

⁵⁶ Nhanemanoa ombohahya nhande ve nhande rekote'varuhuro ġwaramo. Nhanderekote'varuhua ipopoaka nhande rehe nhande ikwahava ġwaramo Moisésva'ea remimbo'eagwera. A'ereki a'ea e'i nhande ve: “Kiroki ġa oko te'varuhu – ġa po ti omano ogwovo hahyva'ea ruvhava pype nehē,” e'i aheremimbo'eagwera. ⁵⁷ Emo Tupana'ga ombuhuruka avo Jesus Cristo'ga nhandepojykaharete'ga. Igwete ga manoi nhande repyga nhande mbopiro'yavo nhanderekote'varuhua hugwi. Timbohete ti Tupana'ga a'ero ndeypyry hete nde Jesus'ga mbuhuruka javo.

⁵⁸ Nhiirū, ako hete ji pe ndehe. Pemondo ti pejipy'a mbotyva pejikoheteavo Cristo'ga rehe. Peporavyky katu hete ti ga pe ojipe'gā mbojikoguka ga rehe. A'ereki pejiporavykyrame garemimbotarimova'ea rehe pe ndapeporavykytehei pejikovo. Pekwaha pe a'ea.

Itambere'ia mono'oğā

16 ¹Ta'le ti kiro pe me itambere'ia mono'on'oğā pe – akoja po ti nhande timondo Cristo'gareheve'gā pe imbatere'ŷve'gā pe Judéiapeve'gā gwyri pe. A'le ji Cristo'gareheve'gā pe Galáciapeve'gā gwyri pe itambere'ia rehe ikwehe. Nahā ti peko javo ji ei ġa pe. Kiro ji ei jitehe pe me no: Nhirembi'ea rupi po ti peko no hamo. ²Domingo nanani ti pemono'ō mo imongovo penhonga pe. Pe napenani ti pemono'ō. He'yuhurame peporavykyka kwepykava itambere'ia he'yil'iv'a'ea ti pemono'ō. Mbohapyreterame peporavykyka kwepykava mbohapyretele'i ti pemono'ō. A'ero ji horame pe pyri po ti pe herekojipei imono'oğipyra nehē. ³Jihorame po ti ji a'ea imondoukari penemimo'čħara'gā pe nehē togweroho ti ġa Jerusalémmeve'gā pe nehē. Togweroho ti ġa ġa pe ikwatijara no – kiroki omombe'u ġandekokatua.

A'ero po ti ūga imondoi itambere'ia ikwatiſara reheve Jerusalémmeveľga pe nehē.

⁴Po pyryvame ji hoi pevo no, a'ero po ti ji ūga nderohoi ji rupi nehē.

Paulova'ea omombe'u ohoağwama

⁵Taho ti pe pyri nehē jihorē Macedôniapeveľga gwyra rupi. A'erekī pevo na'ē ji hoi ūga pyri. ⁶Aerē po ti ji pytai pe pyri ovuhu. Amongo pa po ti ji yapoa jipyatavo pe pyri nehē. A'ero po ti pe ji pokogi ojipeľga gwyri pe ji mondovo nehē. ⁷Ndahopotari po ti ji pe pyri ağwamo jipytaahi'viavo jate. A'erekī Tupana'ga ipotarame ji pytapotari manamehū pe pyri.

⁸Kiroğwe ji pytai avo cidade de Éfeso pe toryva rupi Pentecostes rupi nehē. ⁹A'erekī avoveľga ǵwendu pota kiro Cristo'ga nhil'iǵa onhimongyavo. Tamombe'umbe'u ti ūga pe a'ero ūga mbojikoguka ga rehe nehē. Emo he'yjuhuveľga ji movahī tomombe'uyme ti ga Cristo'ga nhil'iǵa javo ji ve.

¹⁰Po ti Timóteo'ga vahemi pe pyri perekō katu ti ga gapy'a inoǵatuavo pepyteri pe nehē. A'erekī ga oporavyky Cristo'ga pe ganhil'iǵa mombe'gwovo ji javijitehe. ¹¹Tape'ei ti ga pe a'ero: "Ga ndokwahavihu ovoja'iro ǵwaramo." Pepoko ti ga mbohoryva ga mbuhuruka ji pyri nehē. A'erekī ji ga mboha'uvī jara'ga ndeheve nhaneirū'ga ndeheve nehē.

¹²Oro Apolo'ga no nhaneirū'ga. Apota hete ji gahoa pe pyri ikwehe novia. Igwete ji ehetei ga pe toho ti ga jarał'ga ndupi nhaneirū'ga ndupi javo novia. "Ndahopotari tuhē ji kiro," ei ga ji ve ikwehe. "Aerē pyryvame po ti ji hoi ūga pyri nehē," ei ga ji ve.

Paulova'ea remimbo'ea mbapavava'ea

¹³Pejapyaka katu jipi. Pejiko hete ti Cristo'ga rehe. Penhimboita tuhē ti. Pemondo ti pejipy'a mbotyva. ¹⁴Pearōarō ti ojipe'ga pejikojikovo jipi.

¹⁵⁻¹⁶Pekwaha pe Estéfanas'ga. Ga na'ē ojiko Cristo'ga rehe ǵwongapeveľga pavēi ikwehe – perope Acaiapeveľga gwyri pe. Onhimondo ūga onhimboporavykyavo Cristo'gareheveľga pokopokoga jipi. Nhīrū, a'e hete ji pe me tapehendu katu ti nanongara'ga nhil'iǵa pejikovo hupi. Pehendu katu ti jarał'ga nhil'iǵa no – kiroki ūga Cristo'garehevalero oporavyky hete ojipe'ga pokopokoga jipi.

¹⁷Jirory hete ji kiro Estéfanas'ga ndura rehe – gaha Fortunato'ga pavēi Acaico'ga pavēi no. A'erekī pendakykweri ūga nduri ji pokoga. ¹⁸Onoǵatu ūga jipy'a ji mbohoryva. Nahā ūga inoǵatui pepy'a pe mbohoryva no. Pemondo ti imohina pejeapororoǵita nanongara'ga ndehe.

¹⁹Ásiapeveľga gwyripeveľga Cristo'gareheveľga omundo onhil'iǵa pe me. Cristo'garehevalero Áquila'ga omundo hete onhil'iǵa pe me no Priscilahēa pavēi jarał'ga pavēi – kiroki ūga ojatyka ǵanonga pe jipi Tupana'ga mboheteavo. ²⁰Avovel'ga nhaporemo nhaneirū'ga omundo onhil'iǵa pe me nohō.

Penho'anhuvanhuvā ti Cristo'gareheva'ero pejoryjoryva ojogwehe.

²¹Jihi tuhē Pauloramo akwatija koha kiro pe me jipoa pyvō imondovouka nhinhi'l'iǵa pe me.

²²Kiroki ūa ndokoi nhandepojykaaharete'ga rehe Jesus Cristo'ga rehe – ūa pe ti Tupana'ga tombohahy a'ero nehē.

Kiro ji ei Jesus Cristo'ga pe: “Marana tā!” (A'ea ko: “Herejo orepojykaaharetero!”)

²³Jesus'ga tomombyry pe me nhandepojykaaharete'ga.

²⁴Opoarō hete pe nhaporemo nhande jikoty'aro ūwaramo Jesus Cristo'ga pavēi.